

* Quidam dixerunt verum miraculum non scientiam, sed fidem generare, etiam de rebus, quas specialiter probat.

Gregorius in quadam homelia. Ex peritiam tollit meritum fidei: adde non simpliciter, sed in eodem actu experientiam.

* Vnde redditur in euidens miraculi probatio secundum hos patres: cuius tamen auctoritatem distinctam esse concedunt: pro quo videri potest Abus. Deut. 13. q. 1. & infra. 18. q. 7.

dum, euidenter concluderet, iam demonstraret: ac omnes videntes cogeret ad assensum, & nullam obscuritatem pateretur, sicut omnis demonstratio hoc effectus habet. Hæc autem non stant, quia nec omnes qui videbant, credebant, nec qui credebant sine obscuritate adhærebant: perdidissent enim meritum, ut inquit, ex Gregorio dicente, Fides non habet meritum vbi humana ratio præbet experimentum: tum quia & si sit per se notum Deum non posse fallere, omneque reuelatum a deo esse verum, & miraculum non nisi a Deo fieri, non est tamē euidēs, an illud miraculum ad id quod ore humano dicitur fiat. Potest enim falsus propheta, ab aliquo vero futurum miraculum præscire. Et illud ad probandam falsitatem prædicere: nec est nobis euidēs, quod hoc fieret ad testificandum hoc, quod diceret iste vel ille qui miraculum prædicaret: quia de nullo homine est per se notum se non posse aut malitia aut ignorantia dicere falsum, nisi de eo sit per se notum ipsum esse deum. Quia ergo quis per reuelationem scire potest, deum quicquam supernaturaliter facturum, & ignorare propter quid, ac propria præsumptione vel malitia coniecturare, fingereque ac dicere quod deus illud facturum sit propter aliud quā fiat a deo, redditur in euidēs omnis miraculi probatio. Ambo hi modi dicendi probabiles sunt, amboque suos actores habent: non approbo quis eorum verior magis appareat, sed ambos refero quatenus probatiua virtus miraculi siue scientiam, siue fidem causet, quam omnes patres confessi sunt, nota fiat.

CAP. III.

Dixi verū miraculum, quia falsum non sic, sed longe aliter se habet. Potest enim ea dæmon facere, falsitates

suadere, & errores inducere manifestos. Paulus ad hoc ait. Et tunc reuelabitur ille iniquus quem dominus Iesus interficiet spiritu oris sui, & destruet illustratione aduentus sui cum, cuius est aduentus secundum operationem sathanę, in omni virtute, & signis, & prodigijs mendacibus, & in omni seductione iniquitatis, ijs qui pereunt, eo quod charitatem veritatis non receperunt, ut salui fierent. Ideo mittet illis deus operationem erroris, ut credant mendacio, ut iudicentur omnes qui non crediderunt veritati, sed consenserunt iniquitati. Ecce quod falsa miracula, signa scilicet mendacia virtute sathanę fieri, & in errorem mittere affirmat. Saluator noster quoque ad idem dixit. Tunc (Ante destructionem Hierusalem, ut quidam: vel ante aduentum ad iudicium, ut alij volunt) si quis vobis dixerit. Ecce hic est Christus aut illic, nolite credere. Surgent enim pseudochristi, & pseudoprophete, & dabunt signa magna & prodigia: ita ut in errorem inducantur si fieri potest etiam electi. Ecce prędixi vobis. Quod si dixerit quisquam. Falsa miracula plurimum valent apud homines viatores, qui corporalia non nisi per sensus & sensibilia norunt, quos demon deludere sua arte potest: ut non minus falsum miraculum appareat verum, quam ipsum verum. Quomodo ergo poterit quis vnum, ab alio discernere: aut quam culpam habebit falso deceptus? Respondemus, poterit optime ex multis. Primum ex reuelatione cogitationum secretissimarum cordis, quę tantum domini sunt, quia Scrutans corda & renes deus. Nec potestas sathanę quę ad corpora, & corporum sensus extenditur, huc intrat. Deinde ex pręmonitione diuina qua pręuerti sumus, ne quę aduersus ecclesię obseruantias facta fuerint signa, vera mira

a. ad Thef. 2.

* Falsa miracula quę Paulus vocat signa mendacia possunt fieri: imo sunt sepius arte demonis: etiam veris quoad sensum similia: in aliquibus: sed non in omnibus.

Math. 24

Quauis falsa miracula veris miraculis in aliquibus quoad sensum sint similia: multa sunt ex quibus examinari possunt.

* Scotus in prologo primi lib. scti

Diuina pręmonitio optima ratio.

1. Tim. 3.

Galat. 1.

Saluator noster nos p̄monuit vt a falsis signis caueremus ne quicquam contra illū recipiamus. Paulus quoq; ad idē docet ad tribus nat iustitiæ t. aliē da esse quæcunq; de nouo prædicata fuerint.

Math. 24.

Math. 7.

Opus quo falsus propheta cognoscitur euidēser/est/si contra ecclesiam insurgitquam Paulus columnam & firmamentum veritatis appellauit.

1. Tim. 3.

cula credamus. Paulus hoc docuit, dicens. Hæc tibi scribo fili Timothee, sperans me ad te venire cito, si autē tardauero, vt scias quomodo oporteat te in domo Dei cōuersari: quæ est ecclesia Dei viui colūna & firmamentum veritatis. Qui autem ecclesiam Colūnam & firmamentum veritatis dicit: nihil contra suas obseruantias prædicari admittit. Idem pro eodem expressius aduersus Christianæ veritatis perturbatores quibusdā dixit. Miror q̄ sic tam cito transferimini ab eo qui vos vocauit in gratiam Christi, in aliud euangelium: quod non est aliud, nisi sunt aliqui qui vos conturbant, & volunt conuertere euangelium Christi. Sed licet nos, aut angelus de cœlo euangelizet vobis præterquam quod euangelizauimus vobis, anathema sit. Sicut p̄diximus, & nūc iterum dico. Si quis vobis euangelizauerit præter id quod accepistis, anathema sit. Saluator noster quoq; quū dixisset: Tunc si quis vobis dixerit, ecce hic est Christus, aut illic: nolite credere: Surgēt enim pseudochristi & pseudoprophetæ: & dabūt signa magna & prodigia, ita vt in errorē inducantur, si fieri potest, etiam electi: subdidit. Ecce prædixi vobis. Idem ad idē. Attēdite a falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces: a fructibus eorum cognoscetis eos. Multa alia assignari possunt, quibus nequaquā Christi fideles arte dæmonis per falsa miracula decipiantur, sed quia ista sufficiūt, & potissima sunt, de alijs supersedeo.

CAP. III.

Dixi verum miraculum a solo Deo fieri posse, quia cū omne miraculū, super totū ordinē naturalem, & super totam creatam naturam sit, nulla nisi diuina virtus

miraculum aliquod etiam minimū operari valebit. Verum, An virtus faciendi miracula creaturæ cōmunicari possit, quasi res quædam potētia seu forma, qua actionem miraculosam attingat, & verum miraculum aliquo modo efficiat, nequaquam determinauimus: grauis difficultas est, discussione etiam nō breui indiget: certa vero ab incertis, ea in quibus omnes cōueniunt, ab illis in quibus quidam differunt distinguentes, dicimus. Primum est quidem virtus faciēdi miracula gratia quædam ad gratis datas pertinens, creaturæ a creatore non tam ad sui, quā ad ecclesiæ vtilitatem concessa. Paulus hoc testatur dicēs. Diuisiones vero gratiarū sunt: idem autē spiritus. Et diuisiones ministratiōnū sunt, idem autē dominus: & diuisiones operationū sūt, idem vero deus, qui operatur omnia in omnibus: Vni cuiq; autem datur manifestatio spiritus ad vtilitatem: Alij quidem per spiritum datur sermo sapientiæ, alijs aut sermo sciētiae scđm eundē spiritū, alteri fides in eodē spū, alijs gratia sanitatū in vno spū, alijs operatio virtutū, alijs pphetia, alijs discretio spiritū, alijs generalin guarū, alijs interpretatio sermonū, sequitur: Hæc autē oia operatur vnus atq; idem spūs diuidēs singulis prout vult. Vides hic gratiā sanitatū & opationē virtutū a deo esse: & hoibus ad vtilitatē dari: sicut & alias grās gratis datas secū annumeratas. An autē qui hāc gratiā habet, per illā quasi per formā, aut potentiā miraculosas actiones operetur? Nequaquā. Aut enim tunc virtus illa infinita esset simpliciter, & sic increata contra statim dictam authoritatem Pauli: aut opus per illam proprie factum miraculum non esset, quum solum illud miraculum sit quod super totū ordinē, & sup

*Miraculum est super totam naturam creatam: et id a sola diuina fieri potest.
*An virtus faciēdi miracula creaturæ cōmunicari possit.

*Virtus faciēdi miracula gratia gratis data: prout creaturæ cōmunicatur.

x. i. Corint. 12.

*An qui hāc gratiam habet per illam quasi per formam operetur: sic vt a ad hōes miraculosas attingat

* Sanctus Thomas. 1. part. q. 110. art. 4. Qui per formam aut potentiam quam habet operatur attingens proprie actionem formam iam naturaliter operatur licet supernaturaliter formam habuerit.

Ioan. 9.

* An qui habet gratiam faciendi miraculum per illam operetur quasi per proprium instrumentum.

* Qui habet gratiam faciendi miraculum per illam quasi per instrumentum deputatum ad placitum dei ordinatum seu institutum: quo varia miracula fiunt.

* Durandus de sancto portiano. 3. sent. dist. 14. q. 5. ad. 2. Sanctus Thomas. 2. 2. q. 178. art. 1.

totam virtutem creaturæ naturæ est. Quamobrem quod per actionem creaturæ propriam fit, nullatenus miraculum erit, quia intra ordinem naturalem manet. Naturale est enim cuique per formam aut potentiam, quam habet operari: siue illa naturaliter, siue supernaturaliter inducta fuerit. Namque si lapis potentiam visivam ad actum reducibilem supernaturaliter accepisset: nihil minus per illam naturaliter videret, ac si illam ex natura habuisset. Cæcus natus supernaturaliter oculos habuit, quibus tamen habitis, naturaliter vidit. An vero qui huiusmodi gratiam accepit, per illam quasi per instrumentum dei ad actionem miraculosam propriam operetur? Minime. Namque in uniuersum omne instrumentum proprium ad aliquam operationem propriam actionem habet proportionatam: licet ad aliam non nisi motum agat, velut ferra, malleus, & similia. At non videtur: sed nec intelligitur, quomodo accidens aliquod, siue in corpore, siue in anima subiectatum, proprium instrumentum miraculorum esse possit. Nam Rogo. Quam actionem habebit proportionatam ad varias sanitates infirmorum etiam contrariis morbis laborantium, ad resurrectiones mortuorum, & ad miracula etiam quæ per rerum creationem fiunt? Quid ergo dicendum? Quid est quod facit illa gratia, si per illam non quasi per formam, aut potentiam naturalem: nec quasi per proprium instrumentum miracula fiunt? Respondeamus. Est instrumentum deputatum, seu institutum, quia habet hanc gratiam diuina virtus particulari quodam modo afflittis: doctrinam eius confirmat, orationi & precibus condescendit. Fit enim ea posita, ut Deus quasi instrumentaliter utatur vel interiori motu habentis, vel eius locutione, vel

aliquo exteriori actu, seu etiam aliquo contactu corporali corporis etiam mortui, sic ut aliquo horum posito solus deus miraculum operetur. Pulchra exempla huius sunt diuina sacramenta: sunt enim instrumenta gratiæ iustificantis, non quidem propria ex natura rei: sed tantum ex diuina ordinatione, qua disposuit deus optimus, maximusq; assistere illis, & ad usum illorum sine fictione susceptum, gratiam iustificantem suscipienti præstare. De his patres optime dicunt. In libris sententiarum.

CAP. V.

Quod autem sit illud donum, aut cui gratiæ nominatim operatio miraculorum tribuatur, non est euidens. Dicunt enim quidam illam gratiã, non fidem esse: quia Apostolus illam velut a fide distinctam nominauit, annumerauitq;: sed fidei tribui, quia fidem consequatur, siue faciētis, ut ibi. Si habuero omnem fidem ita ut montes transferam: siue eorum propter quos miracula fiunt, iuxta illud. Et non fecit ibi virtutes multas, propter incredulitatem illorum. Tribuitur autem fidei rationabiliter valde: tum quia operatio miraculorum infidei confirmationem ordinatur: tum quia ex dei optimi omnipotentia cui fides innititur procedit. Nominabitur iuxta hanc horum patrum sententiam, donum istud fides, non per proprietatem, sed per attributionem. Quidam vero alij dicunt virtutem faciendi miracula esse fidem: non quidem quæ est virtus theologica ad credendum, quia hanc omnibus Christianis communem norunt: sed quæ est donum: & inter gratias gratis datas ponitur. Probant autem primo, quia saluator discipulis dixit,

* Abulens. super Math. c. 9. q. 102

* Pulchra exempla ad hoc sunt diuina sacramenta.

Lib. 3. dist. 4.
& lib. 4. dist. 1.

Sic. S. Tho. 2. 2. q. 178. art. 1.

1. Corinth. 13.

1. Corint. 13.

Math. 17.

Quidam dicunt istam gratiam non esse fidem: sed fidei tribui.

* Alii dicunt istam gratiam esse fidem: non quæ credimur: sed quæ confidimus.

* Abulens. super Math. c. 17. q. 165

Math. 17.

AXIOM. CHRI.

Math. 17.

Luc. 17.

Math. 21.

Quæ de hac re
dicenda videtur.

* Prima assertio.
Nō sunt idem re
fides virtus qua
credimus: & fis
des donū qua cōf
fidimus.

* Fides virtus ad
omnes & singu
los pertinet.

Amen quippe dico vobis, si habueritis fidem sicut gra num sinapis, dicetis monti huic, transi hinc illuc, & tra sibi, & nihil impossibile erit vobis. Alibi, Apostolis si bi dicentibus. Adauge nobis fidem, dixit. Si habueri tis fidem sicut granum sinapis, dicetis huic arbori mo ro. Eradicare & transplātare in mare, & obediet vobis. Iterum. Mirantibus discipulis quomodo aruerat ficul nea dixit. Amen dico vobis, si habueritis fidem, & non hæsitaueritis, nō solū de ficulnea facietis, sed & si mō ti huic dixeritis, Tollere & iactare in mare: fiet, Et om nia quæcūq; petieritis in oratione credētes: accipietis: Iacobus quoq; ait. Siquis indiget sapientia, petat a deo qui dat omnibus affluenter: postulet autem in fide ni hil hæsitās: qui autem hæsitat, similis est fluctui maris, qui a vento circumfertur: non existimet autem homo il le q̄ accipiat aliquid a deo. Quum igitur ex omnibus istis locis constet, operationem miraculorum tanquam in illud, quo posito ponitur, & quo non posito non poni tur, miraculum in fidem, non in eam, quæ est ad credē dum, sed in eam quæ est ad confidendum referri, non videtur quid aliud tanquam instrumentum miraculo rum poni oporteat. Quid nos hic approbare aut repro bare possumus? Modi dicendi sunt: ambo suas ratio nes habēt: iudicet qui legerit, & eligat quem voluerit. Cæterum si quod sentimus audentes exponere tene mur scribentes: dicam quod de huiusmodi quæstione arbitror. Primum non sunt idem re, fides virtus theo logica qua credimus, & fides donum inter gratias gra tis datas posita qua confidimus. Illa enim ad totam ec clesiam & singulas eius partes indiscriminatim de ne cessitate, hæc autem nō ad omnes, sed tantum ad quos

dam de ecclesia pertinet. De illa saluator dixit, Qui ve-
 ro non crediderit, cōdemnabitur. Paulus quoq; Opor-
 tet accedentem credere: de ista autem Paulus ait. Vni-
 cuiq; autem datur manifestatio spiritus ad vtilitatem:
 Alij quidem per spiritum datur sermo sapientiæ, alij
 autem sermo scientiæ secundum eundem spiritum,
 Alteri fides in eodem spiritu, Alij gratia sanitarum in
 vno spiritu, Alij operatio virtutum, Alij prophetia,
 Alij discretio spirituum, Alij genera linguarum, Alij in-
 terpretatio sermonum. Hæc aut omnia operatur vnus
 atq; idem spiritus, diuidens singulis prout vult. Hæc
 Paulus. Vides fidem, quæ est donum inter gratias gra-
 tis datas poni: nota verbum. Diuidens singulis prout
 vult, vt intelligas illam, non ad singulos, sed ad quosdã
 de ecclesia pertinere, sicut alias gratias, cū quibus annu-
 meratur. Non enim alijs admissis, & illa omiffa, imo a-
 lijs & illa etiam annumeratis nominatisq; dixit Paulus.
 Hæc autem omnia operatur vnus atq; idẽ spiritus: non
 simul infundens, sed diuidẽs singulis prout vult. Qua-
 re hoc? Vtiq; vt per hæc nouerimus, sicut nõ alia dona:
 Sapiẽtiam scientiam, gratiam sanitarum, operationũ,
 virtutum, prophetiã, discretionem spũm, genera lin-
 guarũ, interpretationẽq; sermonum: ita nec fidem do-
 nũ ad singulos de ecclesia pertinere. Illa de illorũ gene-
 re est, quæ propter habentis: ista vero de illorũ, quæ p-
 propter ecclesiæ vtilitatem datur. De illa Paulus ait. Sine
 fide impossibile est placere deo, de ista vero nihil tale
 dicit, imo absq; ista multi, ne dicã plures, deo placẽt san-
 cti, & iusti: vnde & Paulus dicit. Vnicuiq; aut datur ma-
 nifestatio spũs ad vtilitatem, scilicet ecclesiæ. Habere

* Marc. vii.

* Hebr. ii.

* 1. Corint. 12.

* Fides vero do-
 num qua confidi-
 mus/non ad omne-
 nes/ sed solum ad
 quosdam.* Optima proba-
 tio/ imo in mate-
 ria demonstratio* Tho. ob hoc dicit/ fidem absolu-
 te nõ annumerari
 inter gratias
 gratis datas. 2. 2. q. 4. art. 1. ad. 4.Fides virtus qua
 credimus/ datur
 propter bonum
 personæ habentis
 fides donum qua
 cōfidimus/ & mi-
 racula sunt/ datur
 propter bonũ
 ecclesiæ.

*Abulc. de hac materia / quoad differentiam horam bene dixit / super Math.

*Fides virtus & fides donum de quibus proprie sunt.

*Dubius in fide infidelis est. ex. de heret. c. dubius. & 4. sent. dist. 11. Luc. 16.

*Secunda assertio. Fides quæ est donum & operatio miraculorum / realiter differre videntur.

*Quia ista duo numerum ponit & distinctis mensuris dari dicatur

Tertia assertio. Operatio miraculorum non tribuitur inseparabiliter fidei quæ creditur.

enim spiritum, utilitas habētis: manifestari autem spiritum utilitas ecclesiæ est, quia confirmātur in fide credentes. Illa de credibilibus est, qua credimus omnia illa vera esse: ista de operibus miraculosis, qua confidimus absq; cunctatione illa futura. Illa credimus deum talia opera facere posse, ista confidimus indubitanter ipsum illa facturum. Qui discredita: aut qui dubitat in illa, infidelis est: qui vero in ista nequaquam. Possū enim credere firmiter sicut credo, deum omnia posse. Quia nō est impossibile apud deum omne verbum: & dubitem an deus velit facere anq; faciet certū miraculū, quod fieri volebam. Secundum, operatio miraculorū, seu virtutum, & fides quæ est donum, videntur etiam realiter differre sicut res, & res: tū quia Apostolus illas virtutes tanquam distinctas numerat, & quasi ad alium & aliū statum in ecclesia pertinentes ponit: sicut prophetiam, & genera linguarum, quod constat ex litera: tum quia minus videntur differre gratia sanitarum & operatio virtutum, quæ fides donum: & operatio miraculorū: quæ obrem quum illa ab Apostolo quasi realiter distincta numerentur, alijsq; & alijs concessa dicantur, magis illa diuersa sunt. Aut rogo, si vnum & idem realiter essent illa duo, quomodo Paulus fidem alijs, operationem vero virtutum alijs præstari ab spiritu diceret? Nequaquam. Tunc enim, cui vnum horum, & alterum similiter daretur statim. Fieri enim nequit, ut quæ idem realiter sunt, ab inuicem realiter distinguantur, & distincta realiter, diuersis dentur. Tertium nō sic operatio virtutum fidei virtuti tribuitur: sed nec stante lege posita tribui potest, ut fides huiusmodi etiā in quāto-

cunque gradu habita, operationē miraculorū quasi comitē indiuisum nāciscatur. Monstratur: quia nec omnis Christianus qui fidem, nec Ioannes Baptista qui illam in magno gradu habuit, virtutem faciendi miracula obtinuit. Quod non omnis fidelis sensus omnium nostrū nouit, & non Ioannes euangelista docuit dicēs. Nec enim Ioannes signū fecerat vllum. Quid clarius? Tribuitur tamē gratia hęc fidei virtuti: tāquā ei, ppter quā firmandā datur: fidei vero donū tanquē ei, cui quasi inseparabilis comes pręstat. Hoc & nō aliud probāt modi illi duo dicendi, quos ex Thoma & Abulens. memorauimus. CAP. VI.

Rogo, qui virtutē probatiuā miraculorum negauerint: quo dei clemētiam fidei Christianę firmitatem, & hominis viatoris naturam seu cōditionē explodūt? Fides enim miraculis confirmata fuit: si miracula diuinā authoritatē non habēt, qua probent, fidei firmitas vbi erit? Hominis cōditio viatoris pręsertim hęc est, vt veritatem intelligibilem maxime de rebus extra se per aliquos effectus obtineat: aliquā scilicet per naturales iuxta illud Pauli. Inuisibilia enim ipsius a creatura mundi per ea quę facta sunt intellecta conspiciuntur: sempiterna quoque eius virtus & diuinitas, ita vt sint inexcusabiles: aliam vero per supernales. Quā? Illam quam creata natura monstrare non valet, velut quod Deus homo factus sit, & sit Deus trinus & vnus quod virgo concepit & peperit: & diuina sacramenta virtutem spiritualem contineant, qua gratiā pręstent & animam suscipiētes sanent, Et similia. Rogo, homo qui has veritates non est expertus, quas nec naturales effectus ostendere possunt, quomodo ad illas nisi per

Nota ex hoc qualiter intelligenda sit glo. quę dicit fidei excellētiam inter gratias gratis datas cōputari.

* Si quis autē de fide Ioannis contendat, saluatorē audiat dicentem Inter natos mulierum nō surrexit maior Ioāne Baptista. Math.

* Quomodo tribuitur hęc gratia a fidei virtuti & quomodo fidei dono.

* Vbi firmitas fidei / si miracula quibus probata ē diuinā authoritatem nō habent.

Marc. vlt.
* Homo aliquid dei cognoscit per effectus naturales Roma. i.

Homo aliqd dei cognoscit per effectus supernales.

* Qui veritates diuinas in demonstrabiles per creaturas non est expertus: quomodo nisi per opera a solo deo facta: & ob id diuina / ad eas ascendere valebit.

AXIOM. CHRI.

supnles, hoc est, per miracula ascēdere valebit? Quod si dixeris aut non, aut non sufficienter probare. Quæso vbi ponis certitudinem fidei, quam insufficienter probatam dicis, & vbi similiter dei clementiam, quam hominem non credentem veritates insufficienter probatas damnare concedis? Nos enim cōstanter sic theologizamus. Deus homines damnat, qui visis miraculis, etiam supernaturales veritates non credunt. Amicus, clemens, iustus, & misericors est. Ergo miracula sufficienter monstrant, quod probant. At monstrare, nobis sufficienter veritates supernaturales, non nisi diuina virtus, quæ supernaturalis est, valet. Dānat nūc deus eos qui has veritates non credunt, etiam si miracula nō videant, amicus, clemēs, iustus & misericors. Verum hoc ideo est, quia Christiana fides iam sufficiētissime probata est: vnde nunc ad illam miracula de nouo fieri non est necesse. Optime de hoc patres in libris sent.

CAP. VII.

Aut quo prīcipio quæ Christianæ religiōis sunt, sufficienter probabimus, si vera miracula ex diuina autoritate mōstrare negauerimus? Nouimus enim sacram scripturam autoritatem habere diuinā: sed hoc prioribus temporibus, solum miraculis nobis cognitū fuit: quibus factum est, vt diuini scriptores probarentur, & in eis diuina virtus & assistentia esse crederetur. Credimus ecclesiam quæ modo est errare non posse: hoc autem non reuelatione nobis de nouo facta imo illa antiqua in diuinis scripturis habita: Credimus veneramurq; toto animi affectu sacra vniuersalia concilia: sed hoc vnde, nisi ex tota ecclesia, quam representāt, exq;

Miracula eo diuinam autoritatem habere probantur/quo deus clemens/misericors/iustus/ & amicus homines dānat/qui visis miraculis non credunt.

Lib. 1. Dist. 16.

Si miracula nō monstrāt/quid aliud sensibile in Christiana religione mōstrare valebit.

Quæ nūc apud nos in autoritate habentur/ per miracula probata sunt.

diuina scriptura de eis satis superq; differēte? Antiqua
 illa reuelatio est, qua pro ecclesia dicitur. Super hanc pe-
 tram ædificabo ecclesiam meam: & portæ inferi non præua-
 lebunt aduersus eam. Pro omnibus facit. Omniaq; hæc
 ab ea firmantur, ecclesia ipsa in se, ecclesia in vniuersali
 consilio se representante, ac ecclesia in suo capite secunda-
 rio, Romano pontifice eam regente gubernanteq; sensibi-
 liter: de quibus omnibus domino donante tractabimus
 per singula, suis locis. Quod si dixeris, Ecclesiam non ha-
 bere authoritatē per scripturam, sed magis scripturam per
 ecclesiam. Respondemus, hoc aliud est, ad aliamque dis-
 putationem expectat, de qua infra: interim tamen ro-
 go. Præter scripturam quo alio, nisi miraculo ecclesie
 authoritas primo probata est? Habet ecclesia autho-
 ritatem diuinam, sed nil refert ad propositum, an illam
 per scripturam, an per miraculum probatam habuerit.
 Similiter si opponas. Petrum maiorem authoritatem
 scripturæ, quam miraculo dedisse, dicēs. Habemus fir-
 miorem propheticum sermonem: sui benefacitis attē-
 dentes. Similiter respondemus. Petrus non per respec-
 tum ad miraculum: sed per respectum ad sensum hæc
 dixisse, quia dixerat. Et hanc vocem nos audiuius.
 &c. Et prophetæ, quo nisi miraculis, approbati erant?
 Sed hoc alias. Videant ergo qui authoritatem mira-
 culorum negauerint, quo principia ea quæ Christia-
 næ religionis sunt, cum maxima certitudine, etiam
 super omnes naturales euidentias monstrabunt.
 Norunt omnes quanta sit sensus certitudo aduersus
 quam nulla admittitur ratio: admittitur tamen fides:
 sensus dicit in sacramēto Eucharistia non est alia sub-
 stantia nisi panis: fides dicit, ibi non est substantia

*Math. 16.

*Romanus pon-
 tifex est caput se-
 cundarium totius
 ecclesie: s; de
 hoc magis infra
 art. 3.

Lib. 3. disput. 40.

Ecclesia diuinam
 authoritatem ha-
 bet: & non refert
 hoc per miracu-
 lum, an per scrip-
 turam probari.

*Infra lib. 3. dis-
put. 1.

Nulla ratio naturalis, sed sola fides, quæ miraculis confirmatur, admitteitur cōtra sensum.

* Apud hominē cōtra sensum hominis nulla auctoritas præualet nisi diuina.

* Diuina scriptura diuinā auctoritatē habet: quæ fortificata: etiam sola sua assertiōe probat.

Moses scripsit de Christo i multis locis/ maxime/ Genes. 49. & Deut. 18.

Ioan. 5.
Mach. 5.
Ioan. 15.
Psal. 24.
Luc. 24.
Luc. 18.

Aff. 5.

panis: est autē substātia corporis Christi: nō curamus de sensu: tenemus quæ fides. Rogo, quæ auctoritas præualere potuit aduersus sensus hominis apud homines, nisi diuina? Nulla. Sic qui in miraculis non agnoscit diuinam virtutem, quibus fides confirmata est, quomodo concedit, fidem apud hominem, hominis sensus recte superare.

Articulus secundus.

CAP. I.

Sacra scriptura diuinā habet auctoritatē: qua verissima est, certissima ac firmissima: & quicquid dicit, sola sua assertiōe optime probat. Saluator noster hanc veritatem docuit: allegauit enim sæpe scripturas veteris testamenti tanquam eas quæ fallere non possent, & diuinā auctoritatē haberēt. Dixit enim. Scrutamini scripturas, quia ille sunt quæ testimoniū perhibēt de me: iterum. Si Mosi crederetis, mihi etiam crederetis: de me enim scripsit ille. Iterum. Non veni soluere legem, sed adimplere. Iterum. Vt impleatur sermo qui in lege eorum scriptus est, quia odio habuerūt me gratis: Iterū. Oportebat impleri omnia quæ scripta erant de me in lege, & prophetis, & psalmis. At qui scripturas veteris testamenti sanguine pecudis aspersi diuinas esse docuit: multo magis scripturas noui testamenti proprio suo sanguine, morteque confirmati diuinas esse monstrauit. Petrus quoque hoc docuit. Ipse enim, qui post Christū Christi ecclesiā accepit regendā cum plenitudine spiritalis potestatis, & scripturas veteris testamenti quæ sæpe tanquā diuinas adduxit: & psalmis & prophetis

Quibus quæ noui sunt non temere coequauit, dicens. Charissimus frater noster Paulus secundum datam sibi sapientiam scripsit vobis: sicut & in omnibus epistolis, loquens in eis de his, in quibus sunt quædam difficulta intellectu, quæ indocti & instabiles deprauant, sicut & cæteras scripturas. Ecce quæ scripta Pauli, ac per consequens omnia omnium noui testamenti scriptorū cū alijs scriptis, nēpe diuinis, paria fecit: seu potius paria esse indicauit. Paulus etiam frequentissime ex veteris testamenti scripturis, tanquam ex diuinis sua deducit: maxime ad Rom. ad Gal. & ad Hebr. Quod & verbis suis mōstrauit dicens. Tu vero permane in ijs quæ didicisti, & credita sunt tibi, sciens a quo didiceris, & quod ab infantia sacras literas nosti, quæ te possunt instruere ad salutem, per fidē quæ est in Christo Iesu. Omnis scriptura diuinitus inspirata utilis est ad docēdum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in iustitia: vt perfectus sit homo dei ad omne opus bonum instructus. Ecce quæ sacras literas cōmendat, easq; diuinitus inspiratas: ob idq; tāquam mētrum infallibile bonæ vitæ habendas dicit. De suis etiam scriptis idem sentit inquiēs. Itaq; fratres stete: & tenete traditiones quas didicistis, siue per sermonem, siue per epistolam nostrā. Paulus ergo tantus, qui non ab homine neq; per hominem, sed a deo & patre domini nostri Iesu Christi euāgelium acceperat, minister idoneus noui testamenti, dum scripturas legis sacras, ac diuinitus inspiratas testatur: scripturas euangelii non minoris authoritatis esse, confessus est. Scriptura autem sacra diuinitusq; inspirata, quam aliam nisi diuinam authoritatem habet? Nullam. Apostoli etiam alij, euangelistæq; totiēns hāc

2. Pet. 3.

*Scripturæ noui & veteris testamenti paria sunt auctoritatis.

* Verbum Pauli pro scriptura. Per totum.

* 2. Timo. 3.

* Scriptura veteris testamenti etiam instruit ad fidem Christi: de quo supra in proemio cap. 31. & 32. & infra lib. 3. disput. 2.

* 2. Thes. 2.

* Quotiens As-
postoli scriptu-
ra tanquam infalli-
biles adduxerunt
totiens illas diuis-
nam auctoritate
habere confessi
sunt.

* Petri verbum
expressum p. au-
thoritatis scriptu-
rarum.

De doctri. Chris-
tiana lib. 2. c. 8.
* Lib. 11. cap. 5.
tom. 6.

* Authoritas scri-
pturæ noui & ve-
teris testamenti
temporibus Apo-
stolorum suo mo-
do confirmata est
per successiones
episcoporum &
propagationes ec-
clesiarum ad nos
peruenit.

* Divina scriptu-
ra non admittit
inquisitionē nec
disputationē ad

veritatem confessi sunt, quotiens scripturas tanquam infallibiles adduxerunt. Et quid? Petri verbū manifestū est, quo ait. Et habemus firmiorē ppheticū sermonē cui bene facitis attendētes, quasi lucernę lucētī in loco caliginoso, donec dies illucescat, & lucifer oriatur in cordibus vestris. Hoc primū intelligētes, q̄ omnis pphētia scripturę, propria interpretatione non fit. Non enī volūtate humana allata est aliquādo pphētia, sed spū sctō inspirati loquuti sunt sancti dei hoīes. Quid clari-
us? Augustinus quoq; ad idē, cum libros canonicos, id est sacrę scripturę noui, & veteris testamenti nume-
ris, & nominibus alibi explicasset, tandem contra Fau-
stum de sacris, deq; humanis literis tradēs, sic differit. Distincta est a posteriorum libris, excellētia canonicę
auctoritatis veteris & noui testamenti. Quę apostolo-
rum cōfirmata temporibus per successiones episco-
porum, & propagationes ecclesiarum, tanquā in sede qua-
dam sublimiter constituta, cui seruiat omnis fidelis &
pius intellectus. Ibī si quid velut absurdū mouerit, nō
licet dicere. Authōr huius libri non tenuit veritatem,
sed aut codex mēdosus est, aut interpres errauit, aut tu
non intelligis. In epusculis autem posteriorum, quę li-
bris innumerabilibus continentur, sed nullo modo illi
sacratissimę canonicarū scripturarum excellētię coæ-
quantur, etiam in quibuscunq; eorum inuenitur eadē
veritas: longe tamen est impar auctoritas: & infra. In
illa vero canonica eminentia sacrarum literarum, etiā
si vnus propheta, seu apostolus, aut euāgelista, aliquid
in suis literis posuisse, ipsa canonis confirmatione decla-
ratur, non licet dubitare qđ verū sit, alioquin nulla erit
pagina, qua humanę imperitię regatur infirmitas, si

librorū saluberrima authoritas, aut contēpta penitus a-
 boletur, aut interminata cōfūdatur. Hæc Augustinus.
 Idē pro eodē ad Diuū Hieronymū scribens, ait. Ego
 enī fateor charitati tuę, solis eis scripturarū libris qui
 iā canonici appellātur, didici hūc timorē honorēq; de-
 ferre, vt nullum eorū authorē scribēdo, aliquid errasse
 firmissime credā. At si aliquid in eis offendero literis,
 quod videatur contrariū veritati, nihil aliud q̄ vel mē-
 dosum esse codicē, vel interpretē non affecutū esse qđ
 dictū est, vel me minime intellexisse nō ambigā. Hæc
 ille. Sancta dei ecclesia ad idē est, quę per illa duo sacra
 venerādaq; concilia Carthaginē. & florentinū libros,
 qui canonici appellātur, noui & veteris testamēti, tan-
 quā diuinā authoritatē habētes, eo quo regitur spiritu
 sctō, accepit obseruādos semp. Quod etiā quasi notis-
 simū prædicat per multa. Aut quomodo potuerūt libri
 omnes noui & veteris testamenti ab antiquissimo tēpo-
 re nascentis ecclesię, ab omnibus canonici appellari, in-
 uariabiliterq; per omnia loca, tēpora, & p̄sonas, obser-
 uari, & obseruādi a singulis iudicari, nisi ipsi diuinam
 authoritatē sup̄ oēs, & oium hominū potestates habuis-
 se crederētur? Quid multa? Petrus & Paulus Principes
 gl̄iossi in illis suis supra adductis locis testātur nōnullas
 scripturas sacras in orbe esse, illasq; diuinā authoritatē
 habere, tāquam si eas dei spiritus ædiderit. Rogo, quę
 illę sunt? An noui & non veteris testamēti, an veteris &
 nō noui, an noui & veteris simul? Nō primū. Timothe⁹
 enī ab infātia sacras literas nouerat: quę nō noui sed ve-
 teris testamēti erāt. Nec secundū. Apl̄i nāq; nō mino-
 res: imo maiores patribus & p̄phetis veteris testamēti
 fuere: quare sicut illi, ita isti sacras scripturas ædiderunt.

videndū/an vere
 dicat/ sed solum
 ad videndū quid
 dicat credimus
 enim illam veris-
 simam esse / etiā
 si illam non intel-
 ligamus.

*Ecclesia etiam
 non ob aliud ex-
 cellenter scriptu-
 ras vtriusq; testa-
 menti diuinā ap-
 pellauit/ nisi quia
 in eis diuinā au-
 thoritatē cogno-
 uit.
 Dist. 9. & 17.

*2. Pet. 1.
 *2. Timo. 3.

*Nō sunt mino-
 res/ imo maiores
 patres ecclesię/
 quā patres syna-
 gogę: ob id nos-
 tri apostoli sicut
 sui prophete sac-
 ras scripturas
 ædiderunt.

AXIOM. CHRI.

Paulus gradus ecclesiæ numerans, primum apostolos, deinde prophetas posuit: quos tandem spiritus primitias habuisse dixit. Petrus quoque Apostolos prophetas esse testatus est, quod & Ioelis testimonio verum esse comprobavit. Tertium ergo dandum est: quo vno ore & vno corde omnes scripturas noui & veteris testamēti sacras, diuinasque esse confiteamur. Apostolis dictum est, Sicut misit me pater, ita ego mitto vos: iterum. Dū steteritis ante reges & præsides, nolite cogitare quomodo, aut quid loquamini: dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini. Non enim vos estis qui loquimini, sed spiritus patris vestri qui loquitur in vobis. Paulus quoque ait. An experimentum queritis eius qui in me loquitur Christus? Quid ergo? Quis sic tanta autoritate missi sunt, vt spiritum haberent loquentes: quomodo non eundem spiritum haberent scribentes? Absit talis blasphemia in deū & sanctos eius. Quis sic insaniat, vt talia dicat? At si scribentes spiritum sanctum habuerunt, vt reuera habuerunt, scripta ipsa sua diuina sunt: quia non autoritate humana, sed spiritu sancto inspirante edita sunt. Quid clarius? Nomen etiam ipsum, quo scriptura noui, & veteris testamēti sacra, diuinaque appellatur, hanc præsentem veritatem confirmat. Nā rogo, quomodo particularius super omnes scripturas mundi, imo singulariter diuina dicitur, si diuinam autoritatem non habet? An forte titulus est sine re? Absit. An forte ex concursu generali, quo etiam falsa scriptura: an ex particulari, quo omnis & sola vera scribitur, sic diuina, sacraque nominatur? Nequaquam. Sed ex particularissima assistentia dei quæ taliter isti sacre, qualiter non alij, quantumlibet verè assistebat, assistitque ho-

* 1. Corint. 12.
& Eph. 4.
* Act. 2.

Omnis scriptura
veteris testamēti
diuina est.

* Ioan. 20.
* Math. 10.

* Apostoli sicut
habuerunt spiritum
dei loquentes:
ita illum habuerunt
scribentes.

* Non est titulus
fictus, quo scriptura
noua & veteris
testamēti diuina
dicitur: sed
verus.

Scriptura aliqua
eo diuina dicitur
quo in sui editio-
ne a dei spiritu
principaliter dis-
manauit, assisten-
te mouer, et ad
scribendum.

die. Alias enim, cur omnis alia simpliciter, vel omnis alia vera, diuina non nominatur?

CAP. II.

Quæ autem sit, aut qualiter habita fuerit ista assistentia particularissima dei, qua noui & veteris testamenti scriptura sacra diuinaq; appellatur, nō abs re differendum existimauimus. Magna enim perfectio scripturarum est, excellentia prerogatiuaq; non parua, q̄ altissimarum rerum sint; nec dubium, quin præ ceteris diuinæ sacræq; nominari potius valeant. Namq; quū fuerint in vniuersum scripturæ signa rerū, nihil prohibet quominus scripturarum illa nobilior dicatur, sitq; dignior, quæ nobilioris rei signum est: sic etiā illa diuini or aut magis, aut solum, quæ præ alijs altissimarum, diuinarumq; rerum significatiua est. Signum enim vt signum, præsertim quod ad placitum est, & hominum institutione representat, qualiter scriptura omnis significans significat, non nisi ex rebus quas indicat, in se minus aut magis nobilis, differentiam habere potest. Etenim vt sic, relatiua est, signatum respicit, ab eoq; perfectionē sortitur. Magna ergo perfectio scripturæ est, q̄ diuinarū rerum sit signū, sed nec hæc ratio est, qua sola noui & veteris testamenti scriptura, diuina modo quodam particulari & supremo dicatur. Multi nāq; de deo, deq; rebus diuinis scripserūt, quorum scripta nō diuina, sed humana appellantur, nec diuinam, sed humanā auctoritatem habent. Deinde nō est ignotum, quantum valeat scriptura aliqua excellentiam maiorem vel minorem, auctoritatemq; similiter minorem vel maiorem iuxta suum immediatum scriptorē habere,

* Quæ sit particularissima ratio qua scriptura aliqua diuina dicitur.

Ceteris paribus illa scriptura dignior est quæ re nobiliorē significat: quia signum & signatū debet proportionari.

* Scriptura sacra non dicitur diuina eo tantō quod de deo est.

«Ceteris parib⁹
scriptura aliqua
potuit dici / alia
dignior / quæ a
digno magis feri
ptore ædita est.

«Ceteris parib⁹
illa scriptura ma
gis digna videtur
quæ de rebus in
superiori lumine
cognitis æditur.

«Sensus sæpe de
cipitur / velut in
coloribus iridis /
& eandem colorem
& in fractione ba
culi pro medietate
in aqua & simi
libus.

Luc. r.
«In lib. Illustrat⁹
virorum / in quo
dam prologo sup
Math. & in epis
tola ad Damas
cū ibi habitam.

Lib. d.

vt ea dignior magis dicatur, quæ a doctiori, sanctioriq; authore ædita fuerit. Hanc authoritatem magnā esse, & hanc n̄as scripturas noui, & veteris testamēti habere, sed nec hanc sufficere, nouimus. Quidam enim sancti & docti scripserunt, Augustinus, Ambrosius, Hieronymus, Gregorius, Chrysostomus, Cyrillus, Athanasius, alijq; innumeri: quorum scripta non t̄quam diuina, sed tanquam humana veneramur. Præterea lumen quo res nouerunt, qui veritates rerū scripserunt, iuuat plurimum, vt eas veritates sacras, & illas scripturas diuinas potius dicamus, quas proprii authores scribentes superiori lumine, fide scilicet, aut reuelatione alia cognoscebant. Magna ratio ista est: sed nec ista sufficit. Magna quidem est: quia certissimum est, non nisi verum a deo optimo maximoq; reuelari vnquā posse. Magna iterum est, quia nō abs re scriptura illa particulari quodāmodo diuina dicitur: cuius veritas superiori lumine dignoscitur. Decipitur eni sæpe sensus, sæpeq; lumen naturale intellectus fallitur, quæ vera sunt, falsa, & quæ falsa sunt, vera existimando: lumē autē superius nequaquā: magna ergo ratio ista est ppter hæc: sed nō sufficit. Non sufficit, inquā, q̄ nō fides. Nō enim quæuis scriptura, a quouis fideli vere scripta sit, statim diuina est: & si vera, & de rebus religionis existat. Multi enim conati sūt ordinare narrationē rerū quæ in nobis completæ sunt, vt refert Lucas. Hieronymus quoq; in pluribus locis. Augustinus etiā in de cōfessu euāgelistarū: quorū nōnullos Christianos fuisse, non est dubiū. Ecclesia tamen, corū scripta nullatenus t̄quam diuina recepit. Non sufficit: quia non alia reuelatio. Quantū cūq; enim quis aut species, aut notitias rerū cōplexas

etiam, enunciatiuasque diuinitus acceptas habuisset, si
 suis naturis relictus scribat, iam non diuinam, sed hu-
 manam scripturam condit. Primū quia potuit vsus re-
 uelatae scientiæ multotiens impediri. Secundum, quia
 quid potest homo suis naturis relictus nisi humanam
 scripturam facere. Vt sic enim non habet, quo dicat,
 Manus mea calamus scribe velociter scribentis. Aut
 quis dubitat, vsus reuelatæ scientiæ posse impediri? An
 non certum est, ab ijs quæ certo, euidenterq; naturali-
 terque nouimus, aut labilitate memoriæ, aut passione in-
 surgente, aut notitia alia veniente, nos sæpe præpeditos
 cadere? Quomodo ergo ab illis quæ diuinitus accipi-
 mus, aliquo horū impediti, deficere nō valemus? Quid
 si dixeris deū specialiter hoc facere, vt nequaquā a reuela-
 tis scientiis rerū cadamus. Respondemus, hoc aliud nouū
 miraculū esse. Iam ibi nō est sola reuelatio: imo & reue-
 late scientiæ cōseruatio. Sed quid? Demus hoc, cōseruet
 deus scientias hominū quas reuelat, an nō potest homo
 suis naturis relictus, cōtra hanc reuelatā scientiā operari?
 Ita. Petrus enī per reuelationē, Christū verum Dei fi-
 liū esse accepit, quē tamē postea ter negauit, eius reue-
 lationē dixit, & eiusdē negationem prædixit Christus:
 ta nē postea subsequutū fuisse, euāgelistis scribētibus,
 nouimus. An forte refert, ore vel calamo, voce, inquā,
 vel scriptura, a reuelata veritate recedere? Minime.
 Quid ergo. Nihil prohibet aliquē, aliud ab accepta re-
 uelatione scribere: sicut nihil prohibuit, quin Petrus a-
 liud loquutus fuerit. Nisi deus optimus velit & reuelatā
 veritatē firmiter cōseruare, & habētē quatenus iuxta illā
 opet, necessitare. Sic oliū in Balaā factū fuit, qui pplm
 dei, cui maledicere venerat, nō nisi benedicere potuit.

¶ Reuelatio sola
 nō sufficit vt ho-
 mo suis naturis
 relictus diuinam
 scripturam cono-
 dat.

¶ Quis a reuelata
 scientiā cadere po-
 test: sicut ab illa
 quā naturaliter
 per experientia
 habet nisi specia-
 liter sustētur in
 illa reuelatione.

¶ Si quis in reue-
 lata scientiā sustē-
 tatur hoc aliud
 est sed nec ad sa-
 crā scripturā suffi-
 ciat: quia aliud
 est Deum cōcur-
 rere cum aliquo
 vt sciat: & aliud
 concurrere cum
 illo vt scribat.

Matth. 16.

¶ Nec dubiū quā-
 potuit aliquis suis
 naturis relictus
 contra reuelatio-
 nem agere: sicut
 hic pulchra exē-
 plum dāmus.

Numer. 23.

*Deus olim Ba-
laā necessitavit
loqui iuxta reue-
lationē: ad illud
particularē fuit
& quid distindū.
*1. Corint 14.
Spiritus sanctus
illuminās pphes-
tas/nō necessitas
illos regulariter
sic loqui.

*Quidam euā-
gelizē nonnulla
quæ per sensum
quidā vero quæ
per relationē ac-
ceperunt diuina
scripturam.

At hoc aliud longe est, quā aliquid per reuelationē acci-
pere, & reuelatas veritate in superiori lumine cognos-
cere. Apostolus hoc docuit: qui spiritum prophetarum
prophetis subiectum dixit, vt illos illuminatos ad intel-
ligendum, nō autem necessitados ad loquendū, aut scri-
bendum intelligamus: quēadmodum in eo loco optime
notarunt patres. Tandem reuelatio imediata Dei erga
diuinum scriptorem, quia necessaria non est, nō videt̃
quomodo s̃ sit, sufficiat. Necessaria non est, quia Ma-
theus, & Ioannes multa quę non reuelatione aliqua, sed
solo sensu acceperāt: Marcus aut̃ quę a Petro: & Lucas,
quę a Paulo audierūt, scripserūt. At quis scripturas ho-
rum negabit diuinas esse: Magnę eā rationes sunt, di-
gnęq; vt sufficiētes videātur: sed quia non sufficiunt,
vt mōstrauimus, alia ratio quę sufficiat, & requiratur,
quærenda est. Quæ ergo erit?

CAP. III.

*Ratio exactissi-
ma qua scriptus
ra aliqua diuina
dicitur.

Dei optimi maximiq; particularis quędā impulsio,
ac eius particularis assistētia quibus suos scriptores mo-
uet, vt scribant: & eis scribentibus assistit, vt nō nisi ve-
re scribere possint, quæ vera sciunt: siue per sensū, siue
per relationem alicuius, siue per reuelationē dei accepe-
rint: ratio vna est, qua solā scriptura aliqua sacra, aut di-
uina dicitur. Hęc enī est, qua solā posita ponitur: & qua
non posita, nō ponitur diuina scriptura: quo fit vt & re-
quisita sit, & sufficiat. Primū quod sufficiat, manifestū
est: nā nulla alia scriptura cōueniētius diuina dici pōt,
quā ea quę deo actore fit, nec aliqua scriptura manu homi-
num ædita, a deo actore est magis, quā ea, ad quam deus
speciali modo mouet, & cuius scriptori specialiter in-
scribēdo assistit: nec aliqua magis in deū actore refer-

ri potest, quā ista. Sic autē in vniuersum si scriptura ali qua manu hominum scripta diuina dicēda est, illa quæ illo tali modo, deo actore cōdita fuerit, absq; dubio dicēda erit. Tunc enim, dum deus isto modo speciali scribē tē mouet, eiq; assistit, deus est qui p̄cipalis actor est: homo autem non p̄cipalis, sed quasi instrumētum. At opus aliquod non instrumento: sed p̄cipali agen ti tribuitur, suumq; dicitur. Saluator noster hanc attri butionem monstrans, Apostolis dixit. Non enim vos estis qui loquimini: sed spiritus patris vestri, qui loqui tur in vobis. Paulus quoq; ad idem. An experimentum queritis eius qui in me loquitur Christus? Dauid etiā. Lingua mea calamus scribe, velociter scribētis. Idem spiritus dñi loquutus est per me, & sermo eius per lin guam meam. Loquebātur quidem Apostoli, loqueba tur Paulus, loquebatur & Dauid: sed quia deo mouente assis tenteq; speciali quodam modo: non illi, sed deus dicebatur loqui: & verba eorum nō humana, imo diuina dicuntur. Sic ergo erit in scripturis, vt illa diuina opti mo iure dicatur, quæ deo mouente, assistenteq; per ho minem quasi per instrumentum dei cōdita fuerit, quo modocunq; aut qualitercūq; id quod scribitur, sciatur: siue per reuelationem, siue per sensum, siue per relatio nem. Quid clarius? Secundum autem, hoc est, q̄ hęc motio, specialisq; dei assistētia requiratur ad diuinam scripturam, similiter notum est. Petrus ad hoc dixit. Hoc primum intelligentes, q̄ omnis prophetia scrip turæ propria interpretatione non fit. Non enim volū tate humana allata est aliquando prophetia, sed spiritu sc̄tō inspirati, loquuti sunt sancti dei homines. Ecce te statur Petrus scripturam sacram non authoritate hu-

Scriptura inano
hominū cōdita:
diuina specialis
simo modo dici
nequit: nisi ad il
lam deus speciali
ter moueat / &
scribenti assistat.

Opus non instru
mento / sed p̄nci
cipali agenti tribu
itur.

* Mar. 10.
* 2. Corint. 13.

* Psal. 44.
* 2. Reg. 23.

Locutio per ho
minē facta diuis
na dicitur / dum
deus ad illam mo
uet assistitq;.
Similiter omnis
& sola scriptura
per hominem fas
ta diuina dicit
tur ad quam deus
mouerit / assiste
ritq;.

* 2. Pet. 1.

*Nō potuit scri-
ptura per homi-
nē facta deo par-
ticulariter tribui
sicut illa quæ di-
uina dicitur deo
tribui nisi ad
illam deus moue-
at/assistat q.

*Petrus de pro-
phetiis veteris
testamenti allegat
scripturas illius
allegasse cog-
noscitur.

*Translatio alia
multo ad propo-
situm.

*.2. Thimoth. 3.

mana, sed spiritu sancto inspirante ædita n. At quomo-
do potest scriptura hominis sic spiritui Dei tribui, nisi
spiritus ipse ad illam moueat, assistat q;? Nequaquam.
Sciētia enim in hoc sæculo, nisi à Deo reueletur, infun-
daturus; nullatenus diuina dicitur: verba hominū non
appellantur diuina, nisi dum a deo speciali sūmo modo
proferuntur. Si ergo in alijs ita est, vt nihil isto modo
tribuatur deo, nisi quod ab ipso actore est: cur ita non
erit scriptura, vt illa omnis, & sola Deo tribuatur, ad
quam Deus mouerit? Nec valet dicere, Petrum hic nō
de scriptura, sed de prophetia loquutū fuisse: nō valet,
inquam, quia sermo erat de prophetijs veteris testamē-
ti, de quibus dixerat. Habemus firmiorem propheticū
sermonem, cui bene facitis attendentes: prophetias au-
tem, non nisi scriptas Iudæis, alijsq; illius temporis in
confirmationem suæ prædicationis, allegare potuit:
quia alię non erant: nec alijs, id est non scriptis, illi atten-
dere poterant: quia non scriptas non videbant. Quum
ergo de prophetia scripta, quam allegare ipse potuit,
& cui alijs attendentes bene faciebant, loquutus fuerit,
& illam non humana, sed diuina authoritate allatam
dixerit, eam a Deo actore æditam fuisse monstrauit.
At scripturam manū hominis factam, quomodo deus
facere dicitur, nisi mouendo & assistendo? Alia tran-
slatio hunc esse proprium sensum docet, quę sic ha-
bet. Hoc primum intelligentes, quod omnis prophe-
tica scriptura propria interpretatione non fit. Quid
clarius? Hęc enim prophetiam scripturam habet,
& hanc nostram veritatem satis monstrat. Paulus
ad idem. Tu vero permane in ijs quæ didicisti, &
credita sunt tibi, sciens à quo didiceris; & q̄ ab infan-

tia sacras literas nosti, quæ te possunt instruere ad salutem, per fidem quæ est in Christo Iesu. Omnis scriptura diuinitus inspirata, utilis est ad docendum. & c. Ecce sacras literas esse testatur, quas Timotheum ab infantia didicisse dicit; & scripturam aliquam diuinitus inspiratam supponit, quam omnem utilem esse ad docendum, asserit. Nunc rogo, quas literas dixit sacras, nisi quas postea dixit diuinitus inspiratas: aut quas supposuit diuinitus inspiratas, nisi quas ante dixerat sacras? Audacter, sed vere dico: easdem dixit sacras, & diuinitus inspiratas, quia hæc duo, scriptura sacra, & scriptura diuinitus inspirata, abinuicem separari non possunt: icutenim omnis diuinitus inspirata, eo ipso sacra est: ita omnis sacra, eo ipso diuinitus inspirata. Nam da, quæ sit diuinitus inspirata, & quæro vnde talis sit? Non dubium, quin eo, quod a Deo mouente, & assistente scriptori: hæc enim sola ratio est, quæ scripturam respicit, & illam inspiratam diuinitus facit. Aliæ enim rationes, scilicet infusionem scientiæ, aut motionem linguæ, cognitiones, & voces respiciunt: & illas diuinas faciunt. At vtrique quia omnis scriptura diuinitus inspirata, à deo mouente, & assistente scriptori est: omnis talis sacra erit: quia non potest sic à Deo actore esse, quin sacra sit. Iterum. Da, quæ sit scriptura sacra, & non dubium, quin aliqua ratione, quæ ipsam scripturam directe, & immediate respiciat: tale autem quid intelligibile nõ est nisi specialis motio, assistentiaque Dei, quibus scriptorem ad illam scripturam mouet: eique scribenti assistit: aliæ enim rationes, vt constat ad scripturam

* Paulus nonnullas esse literas sacras testatur: & nonnullas scripturas diuinitus inspiratas supponit.

* Paulus easdem scripturas dixit sacras quas supposuit diuinitus inspiratas: & contra easdem supposuit diuinitus inspiratas quas dixerat sacras.

* Eadẽ ratio est / quæ scriptura alia quæ sacra dicitur isto modo specie altissimo / & quæ diuinitus inspiratur.

immediate & directe non pertinent. Sic autem iam
 omnis sacra scriptura diuinitus inspirata erit: quia illa
 sola ratio est, quæ scripturam diuinitus inspiratam facit.
 Et quid multa? Videat quicumq; quæ sit illa scriptura,
 quam Apostolus diuinitus inspiratam supponit, & uti-
 lem ad docendum dicit: & sciat statim, nos omnem, &
 solam talem, diuinam sacramq; dicere. An forte dixe-
 rit quispiam nullam esse scripturam diuinitus inspira-
 tam? Absit, quia si nulla esset, illa propositio Apostoli
 categorica affirmatiua absolutaq; Omnis scriptura
 diuinitus inspirata utilis est ad docendum: falsa esset:
 quia subiectum haberet, cui in re nihil responderet: fal-
 sa inquã esset, quia aliquid enunciaret de nihilo. Nunc
 autem quia verbum Apostoli verum est, aliqua scrip-
 tura diuinitus inspirata est: faciamus ergo vim in ve-
 ro nomine, & iuxta significationem propriam rei rati-
 onem quæramus ad propositum. Scriptura per homi-
 nem facta, & humanis digitis porrecta, protractaq;
 quomodo diuinitus inspirata dici potest vere & pprie,
 nisi quia a deo mouente, & assistente sit? Nequaquam:
 quia sicut scientia non dicitur diuinitus inspirata, nec
 verbum hominis diuinitus inspiratum, nisi deus opti-
 mus maximusq; speciali quodammodo se habeat ad scie-
 tiam, & verbum: ita nec scriptura per hominẽ edita di-
 uinitus inspirata dici poterit, nisi deus eo modo specia-
 li eam efficiat. At modus iste specialis nullus alius po-
 nendus est, nisi motio, assistentiãq; Dei erga humanũ
 scriptorem: quia solus iste est qui ad scripturam respi-
 cit, & solus positus sufficit. Augustinus ad hoc optime
 inde consensu euangelistarũ dixit, omnibus aut disci-
 pulis suis per hominẽ quẽ assumpsit: tanq̃ mēbris sui

* Christiana locutio
 cu. io omnem & solã scripturã di-
 uinã aut sacrã dicit/
 quã Apostolus diuinitus in-
 spiratam supponit.

Quia Pauli locutio
 vera est: nostra hæc assertio
 vera quoque esse
 comprobatur.

* Argumentum ex nomine a se
 nisi sumptũ opti-
 metacit: quia sicut
 nec locutio / nec sciẽtia aliqua
 diuinitus inspira-
 ta dicitur nisi ad
 illam specialiter
 moueat deus, alsi
 deatq; sic nec
 scriptura.

* Augustin. lib. 1.
 cap. 135.

corporis caput est. Itaque cum illi scripserunt quæ ille ostendit, & dixit, nequaquam dicendum est, quod ipse non scripserit: quandoquidem membra eius id operata sunt, quod dictante capite cognouerunt. Quidquid enim ille de suis factis, & dictis nos legere voluit, hoc scribendum illis, tanquam suis manibus, imperauit. Hoc vnitatis consortium, & in diuersis officijs concordium membrorum sub vno capite ministerium, quisquis intellexerit, non aliter accipiet quod narrantibus discipulis Christi in euangelio legerit, quam si ipsam manum domini quam in corpore gestabat scribentem conspexerit. Opulchrum Augustini verbum. Quid ais o Augustine, qualiter intelligendus est Christus se habuisse erga Apostolos, & euangelistas sua facta, & dicta scribentes? Hoc inquit, quisquis intellexerit, non aliter accipiat, quod narrantibus discipulis Christi in euangelio legerit, quam si ipsam manum domini quam in corpore gestabat scribentem conspexerit. Clamo nunc ex ista Augustini optima determinatiõne, & quæro, qualiter se haberet Christus circa manum suam propriam, si illa scriberet, nonne tanquam mouens & assistens? Ita. Simili ergo modo se habuit circa suos scriptores, mouens scilicet, & assistens eis scribentibus, quasi eorum manus eius instrumentum fuerit. Idem pro eodem in de ciuitate dei multa dicit, quæ omitto breuitatis causa. Idem pro eodem manifeste satis in de concordia euangelistarum notat per spiritum sanctum procuratum fuisse, quod Lucas & Marcus scriberent: quibus fatetur impositum munus scribendi, hoc est, officium vel onus: onus autem scribendi imponi a deo proprie non dicitur, nisi deus ipse ad scribendum specialiter moueat, assistatque. Abulensis ad idem

Non aliter accipienda sunt scripta Apostolorum & euangelistarum: quæ si ea manu domini quam in corpore gestabat scribi videremus

Lib. 18. c. 43. ll. 3.

Abulensis. quest. 118.

AXIOM. CHR.

in prologo suo super Matheū, ait: Patet generaliter q̄
 Deus euangelistas impellat ad scribendum, & dirigat
 eos, quia ad Ephesios. 1. dicit̄, quòd Deus dedit i eccle
 sia quosdam quidem Apostolos, alios autē prophetas,
 alios vero euangelistas. Ergo deus ponit eos in hoc offi
 cio, & tribuit eis istam gratiā, & non vsurpant sibi ipsi
 hoc officium. Et patet, quia sicut nō est apostolus, nisi
 qui a Christo electus est. Math. 10. & ad prædicandum
 ab eo missus est, actuum. 1. & non est propheta, nisi qui
 a deo recipit occultorum reuelationes: ita non erit euan
 gelista, nisi cui a deo datur specialiter ista gratia, & im
 ponitur istud onus scribēdi, cū deus dicatur dare istos
 gradus in ecclesia sua. Hæc Abulen. Vide ergo o lector
 ista duo & distingue illa: quia aliud est, scripturam esse
 sacram: aliud, scripturam manifestari sacram. Aliud si
 militer, scripturam sacram esse diuinitus inspiratam,
 aliud scripturam manifestari nobis esse sacram, & diu
 nitus inspiratam. Nāq; qđ scriptura sacra sit diuinitus
 inspirata. Petrus, Paulus, Augustinusq; docēt: q̄ vero
 manifestetur nobis scriptura aliqua esse sacra, hoc nos
 non habemus: sed nec habere possumus, nisi per eccle
 siam. Occultissima enim est illa motio, atq; istetiaq; dei
 specialis: vnde nequaquam scire possumus, quis illā ha
 buerit, nisi dei ecclesia, quæ errare non potest, colūna &
 firmamentū veritatis, mōstrauerit. Quo dōctus Au
 gustinus dixit: Euangelio non crederem, nisi ecclesie
 me moueret authoritas. Video Lucam eo scripturam
 euangelij sui commendasse, q̄ ea quæ scribebat a vere
 scientibus, vereq; referentibus accepisset. Sicut tradi
 derunt inquit nobis, qui ab initio ipsi viderunt, & mi
 serunt sermonis, visum est & mihi assequuto
 nistri.

*Ephes. 4.
 *Esse euangelis
 tæ est distinctus
 gradus.

*Math. 10.
 *Act. 1.

quædam enim
 quædam enim
 quædam enim
 quædam enim
 quædam enim
 quædam enim
 quædam enim
 quædam enim
 quædam enim
 quædam enim

*Aliud est scrip
 turam esse sacra
 aliud manifesta
 risacram esse.
 Scriptura est sa
 cra per hoc quod
 est diuinitus, ins
 pirata: sed mani
 festatur sacra per
 ecclesiā.

Contra epistolā
 fundamenti.

Luc. 1.

*Præcipuā ratio
 nē: hanc scilicet
 quā hactenus do
 cuimus motiōis
 assentia dei

ucas: tū

& ai. & in

tacuit
 quia occult
 sensibilis: tū qu
 magnā in eo ex
 cellentiā argue
 bat.

omnia a principio diligēter ex ordine tibi scribere, optime Theophile. Video inquam hoc, sed non miror: nō enim ex hoc virtutem diuinam, motionem, & assistentiā dei specialem negabat: sed illam, quia occultam nouerat, tacebat. Neq; in his explicuit, a quo motus scribebat, sed a quibus edoctus, ea quæ scribebat, sciebat: at diximus & nos ad sacrum scriptorem nō referre, quomodo ea quæ scribit, sciat: sed tantum, quo mouente, assistenteq; scribat, siue per reuelationem dei, siue per sēsum proprium, siue per relationem hominis didicerit.

CAP. IIII.

In vniuersum ergo: omnes & soli illi, qui hanc motionem, assistentiamq; specialissimam spiritus scribentes habuerunt: sacri diuiniq; scriptores fuerunt. Tamē quantum ad euangelium attinet, nulla scriptura de canone noui testamenti est, sed neq; esse potuit iuxta legem datam, nisi quam apostoli domini, aut per se cēderunt, aut ab alijs æditam, tanquā sacram receperūt. Mōstratur hęc veritas. Saluator noster apostolis dixit, sicut misit me pater, ita ego mitto vos. Iterum. Illis conuocatis dedit virtutem, & potestatem super omnia dæmonia, & vt languores curarent. Et misit illos prædicare regnum dei, & sanare infirmos. Iterum accedens Iesus locutus est eis, dicēs. Data est mihi omnis potestas in cœlo & in terra: euntes ergo docete omnes gētes, baptizantes eos. &c. Iterum. Vos autem testes estis horū, & ego mittam promissum patris mei in vos, vos autē sedete i ciuitate, quoad usq; induamini virtute ex alto. Iterum accipietis virtutem superuenientis Spiritus sancti in vos, & eritis mihi testes in Hierusalem,

* Qui sacri / diuini que scriptores dicatur proprie loquendo.

Ioannis. 20.

Luc. 9.

Ad apostolos pertinuit scripturas noui testamenti ædere / aut recipere.
Math. 28.

Luc. 24.

Act. 14.

AXIOM CHRI.

• Marc. 16.

* Omnis euange-
lica prædicatio
Apostolis cõmissa
est.

• Apocalyp. 21.

& in omni Iudæa, & Samaria, & usque ad ultimam terram.
Iterum: Euntes in mundum uniuersum, prædicate euangelium omni creaturæ: qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit: qui uero non crediderit, condemnabitur.
At istis omnibus luce ipsa meridiana clarius monstratur, omnem ac totam euangelij prædicationem, omnemque ac totam Christianæ fidei enunciationem, omnem & totam ecclesiæ ædificationem post Christum apostolis committi: unde in Apocalypsi dicitur. Et murus ciuitatis habens fundamenta duodecim, & in ipsis duodecim, nomina duodecim apostolorum agni. Sic autem quum sacra scriptura firmissimam fidem faciat, tanquam uerissimus, firmissimus, certissimusque iudex, omnium illorum quæ dicit, maxime audiendus diuinam auctoritatem habens: manifestum est, eam quæ noui testamenti est, ad omnes & solos apostolos pertinere, uel tanquam ad condentes, uel tanquam ad recipientes illam. Nam quis alius potuit sacras scripturas noui testamenti, firmissimas quidem regulas Christianæ prædicationis in Christianam religionem mittere, sine Apostolis saltim recipientibus, quibus omnem & totam suæ fidei, & legis prædicationem saluator noster ipse commisit? Augustinus ad hanc ueritatem optime in de consensu euangelistarum dixit. Proinde qui prophetas ante descensionem suam præmisit, ipse & apostolos post ascensionem suam misit: infra. Itaque cum illi scripserunt, quæ ille ostendit & dixit, nequaquam dicendum est, quod ipse non scripserit: quandoquidem membra eius id operata sunt, quod dictate capite cognouerunt. Quicquid enim ille de suis factis, & dictis nos legere uoluit, hoc scribendum illis, tanquam suis manibus imperauit. Hoc unitatis consor-

* Augustinus p.
eadem sententia,
lib. 1. cap. 35.

tium, & in diuersis officijs concordium mēbrorum sub vno capite ministerium, quisquis intellexerit, non aliter accipiet quod narrantibus discipulis Christi in euāgelio legerit, quā si ipsam manum domini, quā in corpore gestabat, scribentē cōspexerit. Idem pro eodem contra Faustū inquit. Apostolus Paulus post ascensionem domini de cœlo vocatus, si non inueniret in carne Apostolos, quibus cōmunicando, & cum quibus cōferendo euangeliū, eiusdem societatis esse appareret: ecclesia illi omnino nō crederet. Sed cum cognouisset, eum hoc annunciantē, quod etiā illi annunciabant, & in eorū cōmunionē atq; vnitatē viuentem, accedentibus etiā per eū talibus signis, qualia & illi operabātur, ita eum domino cōmēdante, meruit auctoritatem, vt verba illius hodie sic audiantur, in ecclesia, tanquā in illo Christus, sicut verissime dixit, loquutus audiatur. Hæc Augustinus. Hieronymus circa illud: Dominus narrabit in scripturis populorum, & principū horum, qui fuerūt in ea: ad propositū ait. Et principū, hoc est, Apostolorum, & Euangelistarū, horū qui fuerunt in ea. Videte quid dicat. Qui fuerunt, nō qui sunt: vt exceptis Apostolis, quodcunq; aliud postea dicetur, abscindatur, nō habeat postea auctoritatem. Quāuis ergo sanctus sit aliquis, post Apostolos: quanuis disertus sit, non habet auctoritatem. Quoniā dominus narrabit in scripturis populorū, & principum horum qui fuerunt in ea. Hæc ille: qui tandem in de viris illustribus, euangeliū Marci, a Petro: euangeliū vero Lucæ, a Paulo approbata, seu potius recepta fuisse testatur. Pauli factū hanc nostrā veritatem quoq; monstrat. Rogo, si ad duodecim primo vocatos, missosq; ac sanctificatos

H

* Lib. 28. cap. 4. tom 6.

* Sic tota prædicatione noui testamēti ad Apostolos pertinuit: & Paulum nō recēditur ecclesia: nisi si tempore Apostolorū venisset &c.

* Psal. 116.

Hieronymus ad idē multa prædicationē post dominum ad Apostolos pertinuisse.

nō tota Christianæ fidei prædicatio ptinebat, ad quid Paulus ipse tantus, ac talis Hierosolimam ascendit eua-
gelium suum conferre cum fratribus, ne cum alijs præ-
dicasset, reprobus efficeretur? At si Paulus hoc fecit,
quis alius potuit quicquam religionis scribere, & incon-
sultis apostolis ecclesiæ legendum commēdare? Auda-
citer sed vere dico. Nemo. Augustinus iterum ad idem
contra Faustum ait. Distincta est a posteriorum libris
excellentiā canonicæ authoritatis. Quæ Apostolorum
cōfirmata temporibus per successiones episcoporum,
& propagationes ecclesiarum, tanquam in sede quadā
sublimiter constituta, cui seruiat oīs fidelis, & pius intel-
lectus. Ibi si quid velut absurdum mouerit, non licet di-
cere, author huius libri nō tenuit veritatem; sed aut co-
dex mendosus est, aut interpres errauit, aut tu nō intel-
ligis. Nota verbum, Apostolorum confirmata tem-
poribus.

CAP. V.

Hic Gratianū admiror, qui alias doctus, nescio quo
studio motus, inania garriens, decretales epistolas, qua-
si diuinas, inter canonicas scripturas cōnumerauit. Quæ
gratiosius lubentiusq; audiendus, quodam Augustini
dicto confirmauit: quo dixerat, In canonicis scripturis
ecclesiarum catholicarum quàm plurimum diuinarū
scripturarum solertissimus indagator authoritatem se-
quatur: inter quas sane sint quas apostolica sedes habe-
re, & ab ea alij meruerunt accipere epistolas. Admiror
inquam hominē, tum in eo quod posuit: tum eo q̄ a se
inuentum, ex Augustino confirmare studuit: quū nihil
minus fecerit Augustinus vnquā, quàm quòd hęc Gra-

Ad Gal. 2.

Lib. 11. cap. 5.

Gratianus dixit male, Decretales epistolas in tercanonicas scripturas annumerari. 19. dist. e. in canonicis.

Admirandus est Gratianus: tum in eo quod sine it: tum quia sub figmentū confis-
sare studuit.

tiani sententiam stabiliret. Ruit illa funditus ex dictis ante. Nec potuit Augustinus Augustino esse contrarius, sanctissimus, doctissimusq; ac memoria tenacissimus. Sed age mittamus alia; & fingamus Augustinum nusquam alibi de his loquutum; etiam his positis audacter dicimus: Neq; verba Augustini Gratiani sententiam volunt; sed nec ipsum operis caput, ex quo sunt extracta, illam patiuntur. Non enim vt Gratianus refert, imo sic Augustinus habet in de doctrina Christiana. In canonicis autem scripturis ecclesiarum catholicarum quam plurimum authoritatem sequatur (solertissimus indagator, nempe de quo agebat) inter quas sane illae sunt, quae Apostolicas sedes habere, & epistolas accipere meruerunt. Te quaeso, studiosissime lector, videas haec Augustini verba, perpendasque in eis illud verbum, Inter quas, non ad scripturas canonicas, sed ad ecclesias potius catholicas referri. Quod in verbis illis a Gratiano relatis non ecclesias catholicas, sed solum scripturas ipsas canonicas refert. Nec dixit Augustinus: quas apostolica sedes habere, vt Gratianus posuit; sed ait, quae apostolicas sedes habere, vt nos fideliter ponimus. O magna differentia verborum Augustini; quis te non videt? Non ergo Augustinus decretales epistolas, ab apostolica sede scriptas, aut receptas canonicis scripturis annumerat; sed tantum in legendis canonicis scripturis; ne non canonicae pro canonicis, aut canonicae pro non canonicis habeantur, authoritatem ecclesiarum catholicarum, illarum maxime quibus apostoli praesiderunt, aut scripserunt, velut ecclesiae Romanorum, Corinthiorum Galatarum, Ephesiorumq; commendat. Vnde sicut iam posuimus, inquit; In canonicis autem scripturis

Augustinus natus
quam fuit Augu-
stino contrarius
nisi dum ipse re-
tractauit.

Lib. 2. c. 8.
Verba Augusti-
ni fideliter relata

Verba Augusti-
ni in sua propria
forma Gratiano
repugnant, d. 20.

Gratianus male
recolit Augusti-
num.

(quas totas dixerat legendas) ecclesiarū catholicarum quā plurimū authoritatem sequatur (quatenus nec alias scripturas nec aliter, nisi quas, & qualiter catholice ecclesie accipiunt & intelligunt, accipiat & intelligat solertissimus indagator) inter quas nempe ecclesias catholicas, sane illae sūt, quae apostolicas sedes habere: & epistolas accipere meruerunt. Quid clarius? Imo & litera sequens hoc idem declarat: quum enim in his verbis positis authoritatē ecclesiarum catholicarum in recipiendis legendisq; canonicis scripturis, auscultandā docuisset: ne lectoris mentē moueret, q̄ alia particularis ecclia has, alia vero illas, quasi canonicas scripturas recepisset, subdit. Tenebit igr̄ hūc modū in scripturis canonicis, vt eas quae ab oibus accipiūtur ecclis catholicis, pr̄ponat eis, quas quaedā nō accipiūt. In eis vero quae nō accipiūtur ab oibus, pr̄ponat eas, quas plures grauioresq; accipiūt, eis, quas pauciores, minorisq; authoritatis ecclesie tenent. Si aut̄ alias inuenerit a pluribus, alias a grauioribus haberi, quanquā hoc inuenire nō possit: aequalis tamen authoritatis eas habendas putat. Sed quid plura? Verba statim sequentia has ignorantiae nebulas fugant penitus: quibus quicquid de canone erat noui & veteris testamenti, Augustinus numerauit, nominauitq;: sic vt nihil ibi nō expressum ad canonicas scripturas iuxta Augustini doctrinā pertineat: ait enim. Totus autē canon scripturarū, in quo istam considerationem versandā dicimus, his libris continetur. Quinq; Moscos, id est, Genesi, Exodo, Leuitico, Numeri, Deuteronomio, & vno libro, Iesu Naue, vno Iudicū, vno libello, qui appellatur Ruth: qui magis ad regnorū principia videtur pertinere: Deinde quatuor

* Sequens litera Augustini ostendit magis veram eius mentem.

* Augustinus euius sententiae fuerit: indicauit satis: dum in eodem capite omnes libros canonis annumerauit / nominauitq;.

Regnorum, & duobus Paralipomenon, nō consequen-
 tibus, sed quali a latere adiunctis simulq; pergentibus.
 Hęc est historia quę sibi met annexa tempora cōtinet,
 atq; ordinem rerum. Sunt alię tanquam ex diuerso or-
 dine, quę neq; huic ordinī, neq; inter se connectuntur:
 sicut est Iob, & Tobias, & Hester, & Iudith, & Macha-
 beorum libri duo, & Esdrę duo, qui magis subsequi vi-
 dētur ordinatam illam historiam, vsq; ad Regnorum
 vel Paralipomenon terminatam. Deinde prophetę, in
 quibus Dauid vnus liber psalmorum, & Salomonis
 tres, Prouerbiorum, Cātica canticorū, & Ecclesiastes.
 Nam illi duo libri, vnus qui sapientia, & alius qui eccle-
 siasticus inscribitur, de quadam similitudine Salomo-
 nis esse dicūtur. Nam Iesus filius Sirach eos scripsisse
 constantissime perhibetur. Qui tamen quoniam in au-
 thoritatem recipi meruerunt, inter propheticos nume-
 randi sunt. Reliqui sunt eorum libri, qui prophetę ap-
 pellati sunt, duodecim prophetarum libri singuli, qui
 cōnexi sibi met, quoniam nunq̄ seiuncti sunt, pro vno
 habentur. Quorum prophetarum nomina sunt hęc,
 Osee, Ioel, Amos, Abdias, Ionas, Micheas, Naum, Aba-
 cul. Sophonias, Aggeus, Zacharias, Malachias. Dein-
 de quatuor prophetę sunt maiorum voluminū, Esaias,
 Hieremias, Daniel, Ezechiel. His quadraginta quatu-
 or libris veteris testamēti terminatur authoritas. Noui
 autem, quatuor libris euangelij, secundum Matheum,
 secundum Marcum, secundum Lucam, secundum Ioā-
 nem, quatuordecim epistolis Pauli apostoli, ad Roma-
 nos, ad Corinthios duabus, ad Galatas, ad Ephesios, ad
 Philippenses, ad Theffalonicēses duabus, ad Colotfen-
 ses, ad Timotheum duabus, ad Titum, ad Philemonē,

Hieronimus in
 prologo iudith
 notat illum librū
 non esse de cano-
 ne, quin potius a-
 giographum. vis-
 deatur quoq; ipse
 se in prologo Ga-
 leato qui incipit
 Viginti & duas
 literas super lib.
 reg. quo loco nō
 nullos horum li-
 brorum de cano-
 ne esse negat.

* Abulensis quos
 que in prologo
 suo super Ma. h.
 quęstione 2. non
 credit oēs eos li-
 bros de canone
 esse timo quosdā
 apocryphos vocat.

ad Hebreos, Petri duabus, tribus Ioānis, vna Iudæ, & vna Iacobi, Actibus Apostolorū libro vno, & Apocalypsis Ioānis libro vno: Hæc Augustinus. Qui ergo totū scripturarū canonē in his libris contineri dixit, nullam aliam ab his inter canonicas scripturas admisit, Sūt igitur decreta patrum, Romanorū inquam pontificū, vera, sunt firma, sunt ab omnibus cū omni obedientia obseruanda, vt infra magis dicetur: sunt etiā quodāmodo canonica dicenda, vt pote q̄ ab ecclesiastico principe ædita a toto orbe sint obaudienda, custodiendaq;: sed nequaquam illorum scripta Apostolorum & Evangelistarum scripturis coæquantur. Sunt inquā vera: imo & diuina in rebus fidei, sed humanis scripturis scripta: sicut quædam alia sunt, quæ humana sunt, & diuinis scripturis scribuntur de quibus alias.

CAP. VI.

Quòd si qđ diximus verū est, vt reuera est, sacras scripturas diuinā authoritatē habere, q̄si a deo mouēte assistenteq; æditas: erit utiq; per cōsequēs verū, eas sup̄ oēs humanas scripturas, firmiſſimas, ac certissimas, sicut omnino veriſſimas esse. In vniuersum enim oīs humanarū scripturarū, prout scripturæ sunt, certitudo, vel a sensu scriptoris, vel ab intellectu naturali lumine illustrato, vel a veracitate narrātis, vel a cōiectura ex præteritis est. Dare nāq; suis scriptis maiorē certitudinē q̄ ipse habeat, nullus vnquā scriptor potest: qui non nisi aliquo horū via naturali certus fieri valet. At quis nō videt, quantū sæpe & sæpius singula hæc, imo omnia simul deficiunt, sensus, intellectus humanus, veracitas narrantis, cōiecturaq; arguentis? Quo tiens sensus veros colores esse, qui tantum apparētes,

Articulo .4. & per multa.

Quædam diuina humanis / & quædam humana diuinis scripturis traduntur.

Diuina scriptura super omnes alias / veriſſima certissima ac firmiſſima est.

Nullus scriptor potest dare suis scriptis maiorē certitudinē quā ipse habet.

& minime existentes sunt: baculū fractū, ripāq; mo-
 ueri, falso iudicat? Quotiens intellectus fallitur a prin-
 cipijs deducendo, ad eadēq; resoluendo? Aut quā certi-
 tudinē habere intellectus potest, q̄ res extra se positas,
 nō nisi præuio sensu, deceptibili valde, distincte intue-
 tur? Vniuersaliter stat sententia: Si cæcus cæcū ducat,
 ambo in foueā cadunt. Quotiens veracitas hominis
 narrantis decipit, & decipitur? Aut quid proprius ha-
 bet homo ex natura, quā quod mentiatur? Quotiens
 etiam cōiectura arguentis deficit, ex circumstantia ali-
 qua temporū, locorum, personarū, aliarumue rerū va-
 riata? Memoria etiā scribentis quā labilis est, & incon-
 stans sibi: quis non sæpe ea deceptus, putat se vidisse,
 quæ nō vidit: & e contra nō vidisse, quæ vidit? Huma-
 narū quoq; potentiarum infirma capacitas, quæ pluri-
 bus intenta, minor est ad singula non parum hominis
 firmitatē infrigit. Malitia insuper hominis scriptoris,
 qua vera false, & falsa vere scribere potuit, nonne totā
 humanarū scripturarū certitudinē, aut tollit penitus,
 aut suspectā reddit? Vtiq; Mittamus hæc oīa: demus,
 humanū scriptorē nullo horū decipi, verāq; ac certam
 scripturam ædere. Rogo, quo lumine perfunditur, vt
 res per sensum, aut intellectū intueatur actu sensibiles
 aut itelligibiles factas? nōne naturali siue corporali ex-
 teriori: siue spūali interiori? Ita, Sic autē quid? Profecto
 cum aliqua scriptura humana certa fuerit, eius certitu-
 do non maior erit, quā nata sit lumine naturali vide-
 ri. At diuinarū scripturarū lōge maior est suprema in-
 finitaq; certitudo: cum enim Deus ipse optimus maxi-
 musq; earū sit principalis actor, suos scriptores, quasi
 p̄prios suos digitos mouēs, eisq; assistēs, nō humanis,

¶ Oīa per quæ
 certitudo huma-
 na haberi potest
 defectibilia sunt.

Math. 17.

Psal. 115.

¶ Argumētū ex
 coniectura quā
 fragile.

Memoria obsuā
 labilitatem dese-
 ciua.

¶ Malitia homi-
 nis humanus
 scribentis infrin-
 git autoritatē/
 certitudinem &
 firmitatem talis
 scripturæ.

¶ Lumen natura-
 le etiam quo sci-
 tur, quod huma-
 nitus scribitur,
 infirmū tum est.

¶ Diuinarū scrib-
 pturarum certitudo magna est
 nimis/infinitaq;
 ob lumen ibi res-
 pectum.

sed diuinis potentijs nixus, non naturali, sed supernatu-
 ralilicet naturali sibi) lumine p̄fusus, nō dubium quin
 eis infinitam certitudinem tribuat. Augustinus ad hoc
 optime de Christo loquens in de consensu euangelist.
 dixit. Quicquid enim ille de suis factis & dictis nos le-
 gere voluit, hoc scribendum illis tanquam suis mani-
 bus imperauit. Hoc vnitatis consortium, & in diuersis
 officijs concordiam membrorum sub vno capite mini-
 sterium, quisquis intellexerit, non aliter accipiet, quod
 narrantibus discipulis Christi in euangelio legerit, q̄
 si ipsam manū domini quam in corpore gestabat, scri-
 bentem cōspexerit. O pulchrum verbum, Augustino
 dignum: in vniuersum enim opus non instrumento,
 sed principali agenti tribuitur, cuius principaliter est.
 Christus ob id suis apostolis dixit, Non enim vos estis
 qui loquimini: sed spiritus patris vestri, qui loquitur in
 vobis. Loquebantur enim apostoli: sed quia a spiritu s̄c-
 to docti, motiq; quasi eius instrumentum, locutio illa
 non illis, sed illi ad scribitur. Paulus etiam hoc significa-
 uit dicens, An experimentum vultis eius qui in me lo-
 quitur Christus? Non enim dixit, se, sed Christum in
 se loqui. Dauid quoq; ad idē ait, Lingua mea calamus
 scribe velociter scribentis: Ecce linguam suam instru-
 mentum spiritus dixit. Iterum ad idem, Spiritus domi-
 ni locutus est per me, & sermo eius per linguam meam.
 Quid clarius? CAP. VII.

Tanta est diuinarum scripturarum certitudo, & dig-
 nitas, vt res contingentes quas cōtinet, quodam modo
 sup se ipsas eleuet, easq; non necessarias, sed certas ma-
 gis faciat, q̄ multa alia quæ i suis naturis necessaria sūt.
 Saluator hoc docuit, dum dixit, Coelum & terra tran-

*Lib. 1. cap. 35.

*Quia deus pri-
 cipalis actor est i
 diuinis scriptu-
 ris vt monstratū
 est cui simplici-
 ter & absolute ip-
 se scripturæ tri-
 buuntur ex lumi-
 ne suo infinito il-
 la infinitam cer-
 titudine. & habet.

*2. Corint. 9.

*Psal. 44.

*2. Reg. 23.

*Matth. 24.

sibi, verba autem mea non transibunt. Caelum enim
 & terra de necessarijs naturæ sunt: verba autem Christi
 multa contingencia enunciarunt. Necessarium naturæ
 est, solem oriri cras super nostrum hemisphærium: con-
 tingens vero, diem iudicij fore. At mihi fideli certum
 magis est hoc contingens, quàm illud necessarium: quia il-
 lud in ordine naturali, & ex naturis creaturæ: hoc autem
 in ordine gratiæ, & ex scripturis dei didici. Namque quum
 quicquam in sua natura spectatur solum suis principijs
 intrinsicis durare, & a sua causa extrinseca prout ipsa
 disposuerit, pendere cognoscitur. Quum vero in diui-
 na scriptura cõspicitur, iam non prout est in se, sed pro-
 ut est in ordine ad diuinam voluntatem volentem illud
 fore, concipitur: sic autem certum magis est. Iterum quod
 in se consideratur, tantum in ordine naturæ: quod vero
 in diuina scriptura, in ordine gratiæ ponitur, ad quem
 pertinet scriptura sacra, eiusque diuina veritas. At quis
 non videt, ordinem gratiæ superiorem magis, nobilio-
 rem, ac firmiorem ordine naturæ? Vidimus sepe ordi-
 nem naturæ mutari, solem stare, imo & retrocedere,
 mortuos suscitari, cæcos videre, claudos recte ambula-
 re, surdos audire, mutos loqui, aliosque variis infirmitati-
 bus detentos subito sanari: in quibus omnibus naturæ
 ordo mutatus est. Nunquam tamen vidimus ordinem
 gratiæ infringi: nec solum non vidimus, sed neque vnquam
 visuri sumus. Quare hoc? Vtique quia ordo gratiæ supe-
 rior, ordo autem naturæ inferior est: fit consequens, vt
 inferior superiori seruiat: & propter illum suadendum,
 plantandum, conseruandumque cesset: infringaturque quo-
 tiens opus fuerit. Ordo vero gratiæ, quia supremus est,
 non habet aliud propter quod infringi oporteat, ac ob id

* Futura contingencia prout in diuinis scripturis ponitur magis certa quàm ea creata, quæ in suis naturis sunt necessaria.

Ordo gratiæ maior/nobilior/ve-
 rior/certior/ac
 firmior quàm ordo
 naturæ.

* Iosue. 6.
 * 4. Reg. 20.
 Ordo naturæ des-
 fecit imo deficit
 sepe.

* Ordo gratiæ
 nunquam deficit/
 nec deficiet.

* Ordo naturæ
 deficit ppter ordi-
 nem gratiæ: sicut
 cessat minus
 bonum propter
 maius bonum.

AXIOM. CHRI.

firmissimus, certissimusque manet. An forte negabit aliquis, illas veritates ad ordinem gratiæ pertinere, quas nouimus, etiam contingentium rerum in diuina scriptura repertas? Nō, nisi fatuus. Omnis prædicatio Christi de ordine gratiæ est, quæ per ipsū facta est. Quid ergo? Concludamus sicut ante proposuimus, Tanta est diuinarum scripturarum certitudo & dignitas, ut res contingentes quas continet, quodammodo super se ipsas eleuet: easque non necessarias, sed certas magis faciat, quam multa alia quæ in suis naturis necessaria sunt. Dixi non necessarias, quia nec dei determinata voluntas, nec eius præsciētia, nec eius prædictio aut reuelatio horū taliū contingentium futurorum, eorū cōtingentias tollunt: imo diuina voluntas, & præsciētia erga talia futura, sunt quæ illa cōtingentia faciūt: sicut enim in vniuersum nihil necessariū est naturæ, nisi quod deus vult, & ab æterno præsciuit necessariū naturæ esse: ita nihil cōtingēs, aut liberū naturæ est, nisi quod deus ab æterno voluit, præsciuitque cōtingens aut liberum fore. Nanque diuina voluntas est, qua res quæcunque de non esse ad esse, etiā ad quæcunque modū essendi, vocantur. Aut forte dici potest, aliquid esse, aut fore, quod Dei voluntas de nō esse ad esse non vocarit? Absit. Aut forte dici potest, quod omnia quæ sūt, aut futura sūt, de nō esse ad esse vocauit, sed quod modos suos positiuos essendi, eis non præfixerit? Quis sic insaniat? Ab ea enim est quicquid, & qualitercunque positiuè est: quæ omnia quæcunque voluit fecit in cælo, & in terra. Quicquid enim creatura positiuè habet, totum ei debet: quia totū ab ea recepit. Similiter nec Dei præsciētia futurorū cōtingētia tollit, imo ponit. Non tollit, quia non destruit propositum di-

Quæ in diuini scripturis ponuntur etiam cōtingentia / ad ordinem gratiæ pertinent.

Ioannis. 1.

« Certitudo diuinarum scripturarum res contingentes quodammodo eleuat super se ipsas: tribuitque illis maiorem certitudinem / non tamen absolutam necessitatem.

« Omnis modus essendi creature positiuus etiam essendi contingens a creatoris voluntate est. primo

« Sāctus Tho. 1. part. 1. q. 19. art. 8. de veri. q. 21. art. 1. 1. p. q. 22. art. 4. ad. 1. alia; partes primo sent. dist. 18. & 46.

« Quicquid est / ideo est / quia de illud de non esse ad esse vocauit / & ad certam modum essendi / quæ voluit illi dare. * Sidē debemus esse & modū essendi.

uinq; voluntatis, illa de non esse, ad esse contingēter vo-
cantis: destrueret enim, si quod dei voluntas fecerat cō-
tingens, eius præscientia faceret necessarium. Imo
ponit: quia & ipsa quoq; causa efficacissima rerum
est, eas in esse, & modo essendi ponens, quem & qua-
lem eas habituras prænouit. At quod aliquid in esse
contingenti causat, profecto eius contingentiam
non tollit, imo ponit. An forte dixerit aliquis, non dei
præscientiam: sed solam eius voluntatem res contingē-
tes producere? Nequaquam. Deus enim optimus ma-
ximusq; quum agens a proposito sit, immaterialis etiā
ac infinitus, non nisi per intellectum & voluntatem a-
gere potest: vnde eius cognitio ac volitio causa rerum
dicuntur: de quibus omnibus scholastici patres optime
determinarunt. Augustinus quoq; docens dei præsciē-
tiam nō ponere rebus præscitis necessitatem in de præ-
destinatione, & gratia ait. Si dicitur iam: Pharaonē non
posse mutari, quia eum præsciuerat deus non esse mu-
tandum: Respondetur, dei præsciētiam non cogere ho-
minem, vt talis sit, qualem præsciuit deus: sed præscire
talem futurum, qualis futurus est, quanuis eum non sic
fecerit deus. Quem si cogeret esse, hoc vtiq; cogeret
quod nō est. Porro si hoc præscierat futurum esse, qđ
non est, præscientia non est. Quod de deo qđ impie di-
catur, aduertit quisq; qui peccatis suis inde blanditur,
quod deus eū peccatorē futurum esse præscierit. Hæc
Augustinus. Hieronymus quoq; super Hieremiam ad
idem inquit. Verbum ambiguum forsitan maiestati
domini non potest conuenire: sed nostro loquitur affe-
ctu, vt liberū hominis seruet arbitrium, ne ex præsciētia
ei quasi necessitate, vel facere qđ, vel nō facere cogat.

¶ Diuina præsci-
entia non tollit
efficaciā diuinæ
voluntatis.

¶ Deus est agens
a proposito / per
intellectū & volū-
tatem. liberū qui
deū non solū cōs-
placenter / sed eti-
am indifferēter.
* 1. sent. dist. 39.
39. 39. 8. 45. & 46.
* Cap. 15. tom 7.

¶ Augustinus op-
time dixit. Dices-
re qđ præsciētia dei
hominem cogat
aut necessitet / est
dei præsciētiā
negare.

¶ Lib. 9.

AXIOM. CHRI.

Non enim ex eo quod deus scit futuram aliquid, idcirco futurum est: sed quia futurum est, deus nouit, quasi præscius futurorum. Idem pro eodem super Exechiam ait, Loquitur aut hæc deus ambigētis affectu, ut liberum hominis monstretur arbitrium, ne præscientia futurorum mali vel boni immutabile faciat, quod deus futurum nouerit. Non enim quia ille ventura cognoscit, necesse est nos facere, quod ille præsciuit: sed quod nos propria voluntate sumus facturi, ille nouit futurum quasi deus. Hæc Hieronymus. Similiter nec prædictio aut reuelatio futuri, futuro illi necessitatē ponit, quod diuina voluntas & præscientia contingenter esse definiunt. Non enim aliter prædicat, aut reuelat aliquid fore deus, nisi qualiter vult, & præscit illud futurum esse. Nec dei prædictio aut reuelatio vigorosa magis est, aut efficacior, quam eius volitio, & præscientia, ut quod istæ faciunt contingēs, illa faciat necessarium. Chrysostomus circa illud. Necesse est ut veniant scandala: ad propositum ait. Non ergo prædictio ipsius scandala inducere putanda est: non enim quia futura scandala prædixit, idcirco veniunt: sed quoniam omnino ventura erant, idcirco prædixit. Non enim fierent, si nolent ea excogitare nequam homines atque pestiferi: quod si ventura non fuissent, nec ipse futura prædixisset. Hæc Chrysostomus. Magna ergo est certitudo rerum etiam contingentium, in diuinis scripturis contentarum: si vero quaeratur. Quis fecit futurum futurum, postquam dei præscientia illud non fecit futurum? Respondeo. Diuina voluntas: & si iterum dicatur. Quomodo voluntas illud præcognouit, quæ non fertur in incognitum? Respondeo, per simplices cognitiones omnium rerum, & omnium complexionum earum, quæ omnia sepe nouit: hæc ad scholas

Lib. 9.

Hæc verissima sententia patrum qua dicitur. Non eo quod deus præscit ut rursus aliquid. Ideo futurum est sed quia futurum est deus prænouit illud futurum. Sic optime intelligitur, ut quem admodum veram sententiam dicimus, quæ est de re existenti, ita veram præscientiam dicamus, quæ est de re futura.

Super Math. hom. 60.

Præsupponitur diuina voluntas ad diuinam præscientiam erga futura posita in futuritione sed dei præcognitio simplex omnium rerum & omnium complexionum præsupponitur ad diuinam voluntatem.

primo lib. sent. lib. 9. vel. 30.

Nos quoque Christi fideles certiores sumus de rebus creatis; etiam contingentibus, quas in sacra scriptura intuemur, quam si eas in seipsis intueremur. Ratio huius hæc vna inuictissima est: quia eas prout ibi sunt, superiori lumine videmus, prout autem in seipsis, inferiori. Prout in scripturis, superiori, hoc est, supernaturali & diuinitus infuso: prout in seipsis inferiori, hoc est naturali, & naturaliter habito. Quia si quæras, quod est illud superius lumen, quo perfusi illustratique res in scripturis nouimus. Respondemus, Fides: hæc est enim, qua scripturis credimus, & res scripturarum nouimus. An non hoc maius lumen, quam naturale intellectus nostri? Ita, quia speciale donum est, quod deus in nobis, & sine nobis operatur. Saluator ad hoc dixit. Hoc est autem opus dei, ut credatis in eum quem misit ille. Paulus quoque: vobis datum est: non solum quod in illum credatis: sed etiam ut pro illo patiamini. Maius est, quia sine eo non nisi quæ hominis sunt sapimus: cum eo autem, etiam quæ sunt dei penetramus. Paulus ad hoc ait. Animalis autem homo non percipit ea quæ sunt spiritus Dei: stultitia enim est illi, & non potest intelligere, quia spiritualiter examinatur. Spiritualis autem iudicat omnia: & ipse a nemine iudicatur. Sicut scriptum est. Quis enim cognouit sensum domini, aut quis instruxit eum? Nos autem sensum Christi habemus. Hæc paulus. Rogo nunc. Quis non certior redditur de his, quæ superiori, a falsitateque remotiori lumine videt? Nemo. An non est fides, a falsitate remotissima? Imo est: quia donum dei, diuinitus in nobis, sine nobis cooperantibus infusum: ut monstrauimus. Quid ergo? Proculdubio, id quod diximus dicendum est. Certiores sumus Christi fideles de re-

† Nos Christiani certiores sumus de rebus etiam contingentibus, quas in diuinitus scripturis nouimus: quia si eas in seipsis intueremur.

¶ Maius/nobilius superius lumen est fides, quo perfundimur ut Christiani: antiquam lumen naturale, quo illustramur ut homines.

Ioannis. 6.

Philip. 1.

1. Corinth. 2
2. Corinth. 9.

¶ Fides est a falsitate remotissima: namque de illis, quæ deus in nobis sine nobis operatur sine nobis in quibus coagentibus, non tamen sine nobis disponentibus.

bus creatis etiā cōtingētibus, quas in sacra scriptura in-
 tuemur per fidē: quā si eas ī seipsis intueremur lumine
 naturali. Hæc est victoria, quæ vincit mundū, fides no-
 stra: hac mysterium trinitatis, incarnationē filij dei, re-
 demptionem generis humani, resurrectionem mortu-
 orū, glorificationem beatorū, institutionē, virtutē &
 effectū diuinorum sacramentorum in remedium pec-
 catorū, aliaq; id genus firmissime certissimeq; credi-
 mus, tali certitudine, quæ se teneat ex parte fidei illu-
 minantis, ac mouentis, volūtatis affectātis volentisq;
 Hoc propterea dixerim, q̄ certitudo fidei non est cla-
 ra, sed obscura: non clara, quā faciat manifestatio rei a-
 pud potentiā cognitiuam, sed subobscura, specularis,
 & ænigmatica, quā faciat fides apud intellectum. Pau-
 lus hoc docuit, dicens. Videmus nunc per speculū, & in
 ænigmate. Iterū. Fides est sperādarū rerū substātia,
 argumentū non apparentiū. At quod nobis nō appa-
 ret, nullatenus clarā certitudinem apud nos habet.

CAP. IX.

Quæ, qualis, aut quāta sit: quomodo fiat, vnde, aut
 a quo veniat, seu rerū, seu scripturarū claritas, optimū
 est tractare: sed longum nimis, tædiosum forte, atq; a
 proposito alienū: ob idq; omittendū. Iterū quā multi-
 plex, & differens quoad nos scilicet, quemadmodū sen-
 sibilium rerum, earumq; enunciationū: aut quoad na-
 turā, sicut in materialium entium, ac eorum propositi-
 onū inquirere, atq; determinare vtile quidē est ad mul-
 ta: verum scholis magis aptū: in quibus principia qui-
 dē rerum cōtemplantur, scientiarū autē expenūtur.
 Cæterū quia in præsentiarū de diuinis scripturis ser-
 mo est, de earū claritate, vel obscuritate tractaturi, ne-

ad. Ioan. 7.

Certitudo fidei/
 quoad veritatem
 est ex deo reue-
 lante / ob id q̄ in-
 finitas certitudo
 autē fidei quoad
 hæsiōem qua re-
 bus creditis ad-
 hæremus: est ab
 homine affectan-
 te / amante ac vo-
 lente.

Certitudo na-
 turalis euidētē
 necessitat homi-
 nes adherere re-
 bus cognitis quia
 est clara: certitu-
 do vero fidei nō
 necessitat homi-
 nes adherere re-
 bus creditis quia
 est obscura.
 2. Corinth. 13.
 Hebr. 11.

¶ Multa que hic
 tractari possent
 ad scholas mittū-
 tur: tū quia huic
 operi aliquantus
 lum aliena: tum
 quia multanimis
 & speculatiua ma-
 gis quā que ad
 propositā faciāt

cessariū duximus vel saltē prælibare, eas (quæ admodū
& oēs alias) claras, vel obscuras dupliciter esse posse.
Primo quidē quoad sensum, quē volunt. Secundo ve-
ro quoad veritatē, quā enunciant. Sunt enim hæc duo
in inuicē differentia plurimum: nec minus (vt aiunt) quā
cælum & terra distātia. Nos nāq; Christi fideles de to-
ta diuina scriptura quæ vera est, certi sumus: etiā si illam
nō intelligamus: qui tamē in multis, quæ sensum faciat
ignoramus, dubitamusq;. Rursus totā scripturā veris-
simā, ac certissimā credimus: multas tamen eius veri-
tates non nobis claras, sed obscuras confitemur. Hæc
enunciatio: Verbum caro factum est: verissima, certis-
sima, ac firmissima est super oēs mūdi certitudines, vt
mōstrauimus: sensus etiā, quē vult, nobis manifestus
est: veritas tamē eius nō clara, imo obscura est. Aut qui
illā sibi clarā putat, dicat, quo sensu, qua propria spe-
cie, aut qua beatifica visione, verbi vnionē hypostati-
cā præsentē intuetur? Sic igitur quia hæctenus de veri-
tate, certitudine, & firmitate diuinorum scripturarum
satis superq; diximus, dabimus operā, vt in sequētibus
tantum de claritate, & obscuritate earum, & quoad sen-
sum quē volunt, & quoad veritatem quam enunciant,
determinemus, Deo donante,

CAP. X.

Diuina scriptura multas enunciations continet
claras manifestasq; quoad veritates, quas enunciant, lu-
mine naturali etiam homini viatori notas. Monstra-
tur hoc, primū ex natura rei. Principia enim bene bea-
teq; viuendi, deum esse super omniā diligendum, sum-
ma ac veneratione colendum, æternum, & incommu-
tabilem, in lumine naturali nota sunt, ac manifesta:

¶ Proprie ac exa-
ctissime loquēdo
omittendo alias
claritates: quæ
potius ad res ip-
sas pertinere vi-
dentur / duplici-
ter scriptura / as-
liqua potest esse
clara vel duplici-
ter obscura.

¶ Primus modus
claritatis vel obs-
curitatis scriptu-
rarum est quoad
sensem / quē vult
scriptura ipsa. Se-
cundus modus /
est quoad verita-
tem quam enun-
ciat.

¶ Propositio alia
qua datur / clara
quo ad sensum
quē vult & obscu-
ra quoad verita-
tem quam prædi-
cat.

¶ Diuina scriptu-
ra multas enun-
ciationes conti-
net / claras quidē
quoad veritates
quas enūciat om-
nibus hominib;
manifestas.

a sapientibus mundi etiã concessa, monstrataq; fuere: atq; ab omnibus mundi nationibus etiam barbaris hodie conceduntur, quasi ipsa rei clara veritate cogente. Hæc autem nullibi quã in diuinis literis reperiuntur expressius. Saluator dixit. Diliges dominum Deũ tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, & ex tota mente tua: hoc est maximũ & primum mandatum: secundũ autẽ simile huic. Et proximũ tuum sicut teipsum: subdit. In his duobus mandatis tota lex pendet, & prophetæ. Optime diuina prouidentia disposuit, vt bona illa naturalia, scilicet intellectum, & voluntatem, haberet quilibet: principiaq; bonæ vitæ agnosceret clare, quibus ad bona gratiæ præparare se, & ad bona gloriæ peruenire valeret, si vellet. Dauid ad hoc dixit. Signatum est super nos lumẽ vultus tui domine: nempe quo bonũ cognoscamus: de quo dixerat. Multi dicunt, quis ostendit nobis bona? Neq; enim tunc pro solis fidelibus, imo & pro infidelibus loquebatur: qui præsertim dicere possent. Quis ostendit nobis bona? Nec mirũ: quia lex naturalis omnibus rationalibus indita, neq; in tabulis, aut chartis, sed in cordibus mentibusq; hominum beatificabilium impressa, nõ debuit esse manca: esset autẽ manca, si omnes ad bene viuendũ obligans, principia bene viuendi clara manifesta q; omnibus nõ haberet. Habet ergo. At si illa sic, lex euangelica quomodo non: quæ legem naturalem continet, & illam ad suam antiquam perfectionem restituit, ea prohibens, quæ contra illã in lege veteri permissa erant? Saluator ad hoc libellum repudiij soluens, & legem naturalem restituens, inquit. Quoniam Moses ad duritiem cordis vestri permisit vobis dimittere vxores vestras: ab ini-

Math. 22. & hoc etiam. Deut. 6.

¶ Diuina prouidentia posuit principia bonæ vitæ cunctis hominibus manifesta: vt quilibet posset se ad gratiã parare & nullus posset se excusare.

Psal. 4.

¶ Lex naturalis omnibus hominibus indita & omnes homines mētis compotes/ etiam non habentes exteriorẽ magistrũ obligas: debuit habere: imo habuit principia bene viuendi cõmunissima: & manifesta.

¶ Lex euangelica restituit legẽ naturalem ad iuum vigorem.

Math. 19.

tio autē non fuit sic. Dico autem vobis, quia quicūq; dimiserit vxorē suā, nisi ob fornicationē, & aliā duxerit, mœcha ē: & qui dimissā duxerit, mœcha ē. Lex ergo euāgelica, quia legē naturalē includit, principia bonæ vitæ clara habet. Paulus quoq; hāc veritatē testatur dicens. Reuelat enim ira dei de cœlo sup̄ omnē impietatē, & iniustitiam hominū eorum, qui veritatē dei in iniustitia detinent: quia quod notū est dei manifestum est in illis. Deus enim illis manifestauit. Inuisibilia enim ipsius a creatura mundi per ea quæ facta sunt intellecta conspiciuntur: sempiterna quoq; eius virtus, & diuinitas: ita ut sint inexcusabiles. Quia quū cognouissent Deum, non sicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt: sed euauerunt in cogitationibus suis. &c. Ecce cur culpantur in vniuersum male viuentes, quia scilicet principia bene viuendi, hoc est, cognitionem dei, ac virtutē habuerunt clara. Quid clarius ex Apostolo. Idem pro eodem. Quū enim gentes quæ legem non habent, naturaliter ea quæ legis sunt faciunt, eiusmodi legem non habentes, ipsi sibi iunt lex: qui ostendūt opus legis scriptum in cordibus suis, testimonium reddente illis conscientia ipsorum, & inter se inuicem cogitationibus accusantibus, aut etiam defendentibus in die quū iudicabit deus occulta hominum secundū euangeliū meum per Iesum Christū. Rogo quomodo gentes quæ legē nō habent, naturaliter quæ legis sunt faciunt, & sibi sunt lex, ac ostēdunt opus legis scriptū in cordibus suis, testimonium reddente conscientia ipsorū, nisi quia principia bonæ vitæ in lege expressa, etiā in lumine naturali sūt manifesti. Quidā religiosus Aegidius nomine, minci ita professione, noluit dicere. Credo in deū, sed scio deum

Lex euāgelica includit legē naturalē iam restitutam in sua integritate.

*Roma 1.

*Multi gentiles Deum cognouerunt.

*Roma 2.

*Multi Gentiles principia bonæ vitæ quod opus est præcepta obseruauerunt.

*Dionysius Carthus. refert. 1. q. 2. log. lent.

non vt fidem negaret, sed vt claritatem rei indicaret.
 Chrysoſtomus ad idem, circa illud domini. Vobis da-
 tum est noſſe myſterium regni dei: ceteris autē in para-
 bolis: ait. Sic & dominus generalē gratiā, id eſt intelle-
 ctum boni, & mali omnibus dat, p̄ neceſſitate naturæ;
 quia nec videntur eſſe homines ad imaginem dei crea-
 ti, niſi habuerimus diuinum intellectū. Dignioribus
 autē dat ſpecialeſ gratiam, vt puta cognoscendī my-
 ſteria: non pro neceſſitate naturæ, ſed pro remunera-
 tione bonæ voluntatis, aut bonorum operum: vide er-
 go quomodo dicit. Vobis datum eſt noſſe myſterium
 regni cœli. Non dixit. Vobis datum eſt, alicui qui
 habeat ſciētiam boni & mali. Si ergo eſt aliquis, qui nō
 habet gratiam ſcientiæ boni & mali, nō culpa eſt homi-
 nis non habentis, ſed dei non dantis. Si autem omnes ho-
 mines intelligunt bonum, & malū: non tamē omnes ha-
 bent gratiam cognoscendī myſteriū regni: non eſt cul-
 pa dei non dantis, ſed hominis nō quærentis, nec feſtinā-
 tis, nec laborantis, vt mereatur accipere. Hęc ille. Ecce
 vir ſanctus, & doctus ſcientiam boni & mali, tanquam
 principia bene viuendī, omnibus hominibus datam di-
 xit. Et quid multa adducimus: principium bonæ vitæ a-
 pud Matheum, & Lucam poſitum eſt manifeſte, in le-
 ge naturali præceptū ſub his verbis. Omnia ergo quæ-
 cunq; vultis, vt faciant vobis homines, ita & vos facite
 illis.

CAP. XI.

Diuina ſcriptura multas enūciationes cōtinet claras
 quidē, manifeſtaſq; quoad ſenſus quos volūt, ſic vt ne-
 quaquā ſit dubiū quē ſenſū per eas actor voluerit. Pri-
 mū oīum ad hęc ſententiā eſt, q̄ ſaluator ipſe, Apoſtoli
 etiā, ac Euāgelistę ei⁹ multas ſcripturas manifeſtis ver-

• Homel. 31. ope-
 ris imperfecti.
 * Math. 13.

• Neceſſaria ad
 bonā vitā Deus
 dat oibus / quia
 verus dominus
 omnium alia au-
 tē id eſt abūdanti-
 ora benedictioſis
 ait:

• Manifeſtū prin-
 cipia bonæ vitæ
 ex lege naturali /
 in euangelio ex-
 primitur.
 * Math. 7. &
 Luc. 6.

• Diuina ſcriptu-
 ra multas enuci-
 ationes cōtinet
 claras quidē quo-
 ad ſenſum quem
 volunt.

bis interpretati sunt: quarum sensus iam nunc manifestos habemus. Sed quia posset quisquam dicere, hos tales sensus per huiusmodi interpretationes habitos, etiam de fide, qua interpretantibus credimus, esse: ac ob id non clare, imo obscure haberi, placet alium de hac manifestam veritatem, monstrare. Monstrat autem. Quis non videt haec omnia. Fuit homo missus a deo, cui nomen erat Ioannes. Hic venit in testimonium, ut testimonium perhiberet de lumine, ut omnes crederent per illum: non erat ille lux: sed ut testimonium perhiberet de lumine. &c. Et die tertia nuptiae factae sunt in cana galilee: & erat mater Iesu ibi. Vocatus est autem & Iesus, & discipuli eius ad nuptias &c. Erat autem homo ex pharisaeis Nicodemus nomine, princeps Iudeorum. Hic venit ad Iesum nocte, & dixit ei. Rabbi, scimus quia a deo venisti magister: nemo enim potest haec signa facere quae tu facis, nisi fuerit Deus cum eo. &c. Illud etiam domini Samaritanae dictum. Ego sum qui loquor tecum. Et illud. Abrahama genuit Isaac, Isaac autem genuit Iacob. Illud quoque. Quum ergo natus esset Iesus in Bethleem Iuda in diebus Herodis regis, ecce magi ab oriente venerunt Hierosolimam dicentes. Vbi est qui natus est rex Iudeorum. &c. Rogo inquam, quis non videt haec omnia, multaque alia innumera clara, manifestaque esse, quoad sensus quos voluit? Legant omnes quotquot huius veritatis iudices esse voluerint diuinas scripturas, perpendant singula: & videant si non ita res se habeat: mitto alia: easdem in testes habere volo. Illae faciunt satis.

CAP. XII.

Diuina scriptura multas enunciationes continet, imo ut ita dicam, pene omnes (demptis illis paucissimis,

* Ioan. 16

* Ioan. 20

* Ioan. 7.

* Ioan. 4.

* Math. 20

* Math. 20

¶ Multa alia sunt in diuinis scripturis manifesta / qualia sunt quae praedicatione domini / opera / passionem / mortem / resurrectionem / & ascensionem enunciant.

¶ Divina scriptu-
ra multas enun-
tiones continet
nobis viatoribus
obscuras, quoad
veritates, quas enun-
tiant.

¶ Tales sunt oēs
enuntiationes qua-
rum res nos non
nisi per fidē nos-
cimus.

¶ Quia cognitio
æigmatica, qua
lis est cognitio fidei,
obscura est.

¶ Paulus indica-
vit, qualis cog-
nitio sit viatorum,
quā de rebus di-
vinis & a sensu re-
motissimis per lo-
cā fidē habemus.

de quibus paulo ante egimus) obscuras nobis viatoribus quoad veritates, quas enuntiant. Monstratur hæc veritas, in creatione mūdi ex nihilo, in incarnatione filij dei, in passione eius, morte, resurrectione, & ascensione: in redemptione generis humani, in institutione, virtute, ac effectu diuinorum sacramentorum: in resurrectione futura corporum, & in beatificatione sperata bonorū piorumq; hominum. Horum nanq; omnium veritates & si nobis verissimæ, certissimæ, ac firmissimæ sint per fidem, nobis tamen viatoribus non claræ, sed obscuræ sunt. Aut si quis ista clare se nosse existimat, dicat nobis qua alia cognitione, nisi fidei ea intueatur: quo sensu, qua propria rerum specie, aut qua clara visione essentia, in qua clare videntur omnia hæc, videat? Scimus nihil tale dandum fore: quia sola fides est, qua hæc omnia, multa; alia nouimus. At fides quem alium sensum facit, nisi obscurum? Nullum. Paulum hic appello iudicē, qui ait. Videmus nūc per speculum, & in ænigmate: specularis autem & ænigmatica cognitio nō clara, sed obscura est. Aut quid est illud, Nunc, Pauli? nonne tempus viatorū, & præsentis miseriæ? Ita. Idem pro eodem. Fides est sperandarum rerum substantia, argumentum non apparentium. Iterū, Fides est de nō viliis. At de rebus quas non videmus, quomodo claram cognitionem habere possumus? Nequaquā. In vniuersum enim omnem & solam illam rem clare intueri dicimur, quam sensu, aut propria specie, seu natura, aut diuina essentia videmus præsentialiter. Rogo, si res fidei clare nosceremus, quod meritum fidei haberemus? Nullum. Gregorius ad hoc optime dixit. Fides nō habet meritum, vbi humana ratio præbet experimentum. Experimentum

autem nullum magis est, quā dum quod cognosco, clare percipio. Rursus, si hæc quæ diximus aliunde quā ex fide nobis nota essent, quomodo illi, qui fidem non habent, & excellenti ingenio pollent, ea non accipiunt? Fides ergo est quæ sola in hoc seculo hæc ostendit vera, quæ solum speculari, & ænigmaticam habet cognitionem, ut testatur Paulus. Cæterum quia nusquam homines eos dico, qui sese Christianos profitentes aduersus hæc manifestam veritatem disputarunt, nedum senserunt luce sua clarissima victi: de ea satis.

CAP. XIII.

Diuina scriptura nonnullas continet enunciationes, nobis viatoribus quoad sensum quem volūt obscuras, ut & si eas per fidem veras omnino credamus, earum tamen proprium sensum non intelligamus. Dei scriptura est, quæ primo hanc veritatem docet. Danieli enim dictum est. Vade Daniel, quia clausi sunt, signatiq; sermones. Et ne quis ogganniat illā clausurā sermonū solum vsq; ad præfinitū tēpus prædictā fuisse, illud apud Esaiā legat. Et erit vobis visio omnium, sicut verba libri signati, quem cum dederint scienti literas, dicet. Lege istū, & respōdebit. Non possum: signatus est enim: & dabitur liber nescienti literas, diceturq; ei. Lege, & respōdebit. Nescio literas. Quod si quispiam dixerit, hoc Esaiæ verbum erga malos homines, fictosq; intelligendum tantum, non de alijs: audiat Paulum dicentē. Quoniam secundum reuelationem notum mihi factum est sacramentum, sicut supra scripsi in breui, prout potestis legentes intelligere prudentiam meam in mysterio Christi, quod alijs generationibus non est agnitum filijs hominum, sicuti nunc reuelatum est sanctis Apo-

Quas res clare intueri dicamur modos ad hoc ponimus quibus ad de modū cognoscendi prophetia/ quo res quæ non est/ clare videtur vnde prophete olim vidētes dicebantur nisi forte nitaris dicere prophetas non clare sed obscure intueri res futuras quas p̄nūciat/ qd si cōtēdas nō curo: Tu videas: Verba scripturæ tibi cōtrariū est/ quo ipsi videre dicitur/ & vidētes appellatur.

Diuina scriptura nonnullas continet enunciationes nobis viatoribus obscuras quoad sensum quæ volunt.

* Daniel. 12.

* Esaiæ. 29.

* Prophete expresse docent in scriptura diuina multa esse subobscura quoad sensum.

* Ephes. 3.

* Paulus quoties in multis locis & per multa.

stolis eius, & prophetis in spiritu, gētes esse cohæredes, & cōcorporales, & comparticipes promissionis eius in Christo Iesu per Euangeliū. Ecce mysteriū vocationis gentium alijs ignotum, sibi aut, Apostolis alijs, & Prophetis tunc reuelatū dicit, quod nihilominus ipse alias prædictū fuisse asserit, probat q; scripturas adducens. Hæc autē quomodo stāt, nisi scripturas illas subobscuras fuisse dicamus? maxime propter id quod infra ait. Mihi enim omnium sanctorum minimo data est gratia hæc, in gentibus euāgelizare inuestigabiles diuitias Christi, & illuminare oēs, quæ sit dispensatio sacramenti absconditi a sæculis in deo, qui omnia creauit, vt innotescat principatibus, & potestatibus in cœlestibus per ecclesiā & c. Nec valet dicere, notam quidem fuisse Iudæis vocationem Gentium, sed non cessationem legalium: non valet inquam: quia & hoc Paulus alibi ex scripturis monstrauit. Quid ergo? Vtiq; dicendū est, esse diuinas scripturas in multis quoad sensum, quem faciūt, obscuras. Petrus manifestis verbis hoc docuit, dum dixit, Charissimus frater noster Paulus secundum datam sibi sapientiā scripsit vobis, sicut & in omnibus epistolis, loquens in eis de his, in quibus sunt quædam difficilia intellectu, quæ indocti, & instabiles deprauant. Rogo videant, qui hanc nostram veritatem negauerint, quid sit scripturam aliquam difficilem intellectu esse: perpendantq; simul, an scripta ipsius Pauli de diuinis scriptis sint: quia si sic, vt sic, quum nihil difficile intellectu fuerit vnquam, nisi quod obscurum habet sensum: necesse est affirmare, in diuinis scripturis nonnullas enunciationes, quoad sensus, obscuras esse. Eligant igitur quod voluerint,

9 Rom. 15.

Dispensatio sacramenti absconditi innotescit principatibus & potestatibus in cœlestibus per ecclesiam.

Vocatio gentium & cessatio legalium olim prædicta fuere.

* Hæbr. 8. & ad Rom. & ad Gal. per multa. 1. Pet. 3.

Petrus etiam ad idem expressit et statore esse in scriptis Pauli quædam intellectu difficilia.

Scriptura non dicitur difficilis intellectu nisi quæ obscurum habet sensum quæ vult.

aut dicant contra Paulum, sua scripta diuina non fore: aut contra Petrum, in illis nihil esse intellectu difficile: aut contra sensum commune omnium sapientum, nedum Christianorum, non esse idem, intellectu difficile, & obscurum: aut nobiscum nostram veritatem concedant. Augustinus in De doctrina Christiana, sacra scripturam in multis obscuram esse confitetur: vnde obscuritatem habeat, docet: & quo intelligibilis fiat, manifestat. Hieronymus in ipsa, quantum potuit humana fragilitas, vigilantissimus idem confessus ad Augustinum dixit. Etsi in Euangelijs, ac prophetis peruersi homines inueniant, quod nitantur reprehendere, miraris, si in tuis libris, & maxime in scripturarum expositione, quæ vel obscurissimæ sunt, quædam arcta linea discrepare videantur? O pulchra Hieronymi confessio: & si tanto viro scripturæ sacræ vel obscurissimæ visæ sunt: cui nostrum non obscuræ erunt? Chrysostomus super Matheum ad idem inquit. Non sunt scripturæ clausæ, sed obscuræ, vt cum labore inueniantur: non autem clausæ, vt nullo modo inueniãtur. Propterea dicit Petrus in epistola sua de scripturarum obscuritate, quia non sicut voluit homo, loquutus est spiritus, sed sicut voluit spiritus, loquutus est homo. Infra. Non ergo abscondita est in scripturis veritas, sed obscura. Hilarius super Psal. confitetur, probatq; opus esse dei dono ad intelligentiam scripturarum. At quod non nisi dei dono intelligitur, optimo iure non clarum, imo vero obscurum existimatur. Deinde & si hæc omnia cessassent, quomodo quotidiana experientia hanc veritatem nostram non mōstraret? Quis enim nostrum non nouit, alia æquiuoca valde, alia

¶ Patres quoque sancti & docti ad idem sunt.

* Lib. 2. & 3. per multa.

* Epistola 14. inter epistolas Augustini.

* Homel. 44.

¶ Non sicut voluit homo loquutus est spiritus: sed sicut voluit spiritus loquutus est homo.

* Psal. 125.

¶ Experientia quotidiana imo continua hoc docet.

¶ Divina scriptura unde habeat obscuritatem quoad sensum / quæ vult.

¶ Metaphorice nomen / metaphoricam significationem variat: & in variis locis varias significationem habet: & nunc pro re aliqua nunc pro dissimili aut contraria ponit.

Lib. 3. cap. 25.

¶ Casus hereticorum / qui hactenus fuerunt. Omnes enim scripturas perierunt iudicem / & omnes scripturas ignoravit de quorum intelligentia garriebat sicut optime ad Constantium Imperatorem dixit Hilarius.

¶ Patres sancti & docti veram intelligentiam scripturarum habuerunt / medi cor de.

a. Corin. th. 4.

parabolica, alia similitudinaria, alia allegorumena, alia amphibola, alia vero metaphorica hypbolica, aut que vis alia in diuinis scripturis contineri? Hæc aut omnia, quomodo sine obscuritate esse possunt? Nequaquam. Quotiens etiam nomen metaphoricè acceptum, metaphoricè variat significationem, vt nunc pro re aliqua, nunc pro dissimili, & alibi etiam pro cōtraria sumatur. Nouit hoc Augustinus in De doctrina Chriana dicēs. Non putemus esse præscriptum, vt quod in aliquo loco res aliqua per similitudinem significauerit, hoc eam semper significare credamus. Nam & in vituperatione fermentum posuit dominus, cum diceret. Cauete a fermento phariseorum: & in laudem, cum diceret. Simile est regnum celorum mulieri, quæ abscondit fermentum in tribus mensuris farine, donec fermentaretur totum. Hæc Augustinus. Casus etiam miserorum hominum, hereticorum, inquam, præteritorum, non parum ad hanc veritatem clamat. Petebant omnes scripturam sacram iudicem, quæ non intelligentes, & suo videri adherentes ceciderunt miseri, Arrius, Sabellius, Photinus, Pelagius, Faustus, Iulianus, Nestorius, Eluidius, alijque plures: quod si scriptura non obscura, sed clara erat: quomodo ab istis non fuit intellecta? Quod si dixerint aduersarij, hos cecidisse, nec scripturam intellexisse, quia mali erant: & Si euangelium est opertum, ijs qui pereunt est opertum. Respondemus, Inde sanctos patres magis volumus: non ceciderunt, sed steterunt: non perierunt, sed super cœlos migrarunt: ideo euangelium intellexerunt: quia Paulo teste. Si euangelium est opertum, ijs qui pereunt est opertum.

CAP. XIII.

Vera igitur intelligentia diuinarum scripturarum non naturale quid est, sed dei donum: nec per assiduū studiū quasi naturaliter acquiritur, imo diuinitus præstatur bonis, beneq; laborantibus conceditur, malis vero negatur. Bonis conceditur, quia vniuersaliter dicitur. Intellectus bonus omnibus facientibus eū. Iterum. Declaratio sermonum tuorū illuminat, & intellectum dat paruulis. Paruulis inquit, hoc est, humilibus, sicut alibi dicitur. Cum esses paruulus in oculis tuis, principem Israel te constitui: & iterū. Cōfiteor tibi pater domine cœli, & terræ, quia abscondisti hæc a sapientibus & prudentibus, & reuelasti ea paruulis. Iterū. Super quē requiescit spiritus meus, nisi super humilem, & tremētē sermones meos? Dauid iterū cōfidenter dixit. Super senes intellexi, quia mandata tua quæsiui. Sedet deus in scripturis suis quasi absconditus: qui posuit tenebras latibulū suū, habitans lucē inaccessibilem: nec tacet ibi, imo clamat inde: Petite, & accipietis: quærite, & inuenietis: pulsate, & aperietur vobis. Damascenus in De orthodoxa fide ait. Si igitur fuerimus dicēdi cupidi, erimus & multa discentes: nā diligentia, & labore, et indulgentis dei gratia dirigūtur omnia. Qui enim petit, accipit: & qui quærit, inuenit: & pulsanti aperietur. Pulsemus igitur ad pulcherrimū hortum scripturarū suauissimū, dulcissimum, venustissimū, & omnigenis intellectuāliū volucrum cantibus circūsonet aures nostras, & tãgat corda nostra, mentem tristitia affectā consoletur, ira turbatā serenet, gaudio æterno impleat, ascendere faciat ad dorsa diuinę columbæ instar auri rutilantia, & splendidis eius alis ad vnigenitū filium,

¶ Diuinarū scripturarū vera intelligentia dei donū est.

¶ Bonis quidem laborantibus, orantibus, & suo modo sese disponentibus, ad hoc datur.

* Psal. 110. & 118.
* 1. Reg. 31.
* Luc. 10.

* Psal. 118.

¶ Deus enim qui posuit tenebras latibulum suum, etiā habitare dicitur lucem inaccessibilem.

* Lib. 4. cap. 18.

¶ Deus optimus maximusq; petenti dat, quærenti fit obuius, ac pulsanti aperit.

AXIOM. CHRI.

& hæredem hortulani intelligibilem vitam reducat, & per ipsam patri luminum adducat. Hæc Damascenus. Hilarius quoq; monstrans, vnde nos super doctores & magistros legis mysteria scripturarum intelligamus, super Psal. ait. Intelligimus, quia nō mendax est, qui dicit. Petite, & dabitur vobis: quærite, & inuenietis: pulsate, & aperietur vobis. Et scriptum est, quia qui dixit. Quoniam oportebat impleri omnia quæ scripta sunt in lege Moysi, & prophetis, & psalmis de me: tunc aperuit illis sensum, vt intelligerēt scripturas. & c. Malis autem negatur. Paulus enim ad hoc dixit. Qui cum cognouissent Deū, nō sicut Deū glorificauerunt, aut gratias egerunt, sed euanuerūt in cogitationibus suis, & obscuratū est insipiens cor eorū. Iterum. Et sicut nō probauerunt Deū habere in notitia, tradidit illos Deus in reprobū sensum, vt faciant ea quæ nō cōueniunt. Iterum. Quia nō crediderunt veritati, sed cōsenserūt iniquitati, misit illis Deus spiritum erroris. Idē pro eodem. Et nō sicut Moyses ponebat velamen super faciem suam, vt nō intenderent filij Israel in faciem eius, quod euacuatur: sed obtusi sunt sensus eorum: vsq; in hodiernum enim diem id ipsum velamen in lectione veteris testamenti manet nō reuelatum, quod in Christo euacuatur. Sed vsq; in hodiernū diem, quum legitur Moyses, velamē positum est super cor eorum. Cum autem conuersus fuerit ad dominum, auferetur velamen. Iterum. Quod si etiam opertum est Euangeliū nostrum, ijs qui pereunt, est opertū: in quibus deus huius sæculi excæcauit mentes infidelium, vt nō fulgeat illis illuminatio Euangelij gloriæ Chri, qui est imago De. Idē pro eodem. Cæteri vero excæcati sunt, sicut scriptum est,

Psal. 119.

Malis hominibus. Idē donum negatur. Rom. 1.

Obscuratur cor hominum perierum. vt faciūt quæ non cœnue niant, Imo & non intelligāt.

1. Corinth. 3.

Obtusi sūt sensus Iudæorum / vsque in hodiernum diē: & manet illis velamē. in lectione veteris testamenti.

2. Corinth. 4.

Rom. 11.

Dedit illis deus spūm cōpūctiōis, oculos, vt nō videāt, & aures vt nō audiāt vsq; in hodiernū diē. Et Dauid dicit. Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum, & in captiōnē, & in scandalum, & in retributionē illis. Obscurētur oculi eorum, ne videant, & dorsum eorum semper incurua. Esaias quoq; ait. Vade, & dices populo huic. Audite audientes, & nolite intelligere: & videte visio- nem, & nolite cognoscere. Excēca cor populi huius, & aures eius aggraua, & oculos eius claude, ne forte videat oculis suis, & auribus suis audiat, & corde suo intelli- gat, & conuertatur, & sanem eum. Iterum. Obstupe- cite, & admiramini: fluctuate, & vacillate: inebriami- ni, & nō a vino: mouemini, & non ab ebrietate: quoniā miscuit vobis dominus spiritum soporis. Claudet ocu- los vestros, prophetas, & principes vestros, qui vident visiones, operiet. Et erit vobis visio omnium, sicut ver- balibri signati: quem cū dederint scienti literas, dicēt. Lege istum. Et respondebit. Non possum: signatus est enim. Et dabitur liber nescienti literas, diceturq; ei. Le- ge, & respōdebit. Nescio literas. Et dixit dominus. Eo q̄ appropinquat populus iste ore suo, & labijs suis glo- rificat me: cor autem eius longe est a me: & timuerunt me mandato hominū, & doctrinis: ideo ecce addā, vt admirationē faciā populo huic miraculo grādi, & stu- pēdo: peribit enim sapiētia a sapientibus eius, & intelle- ctus prudētium eius abscondetur. Saluator noster etiā dixit. In iudicium ego in hunc mundū veni, vt qui nō vidēt, videāt: & qui vidēt, cæcifiāt. Iterū. Quia vobis datū est nosse mysteria regni cœlorū: illis autē nō est datū. Qui enim habet, dabitur ei, & abūdabit: qui au- tem nō habet, & quod habet auferetur ab eo. Ideo in

Esaias. 6.
Math. 13.
Ioannes. 12.
Act. 18.
Psal. 68.

Esaias. 6.

Esaias. 29.

Esaias. 29.
Cæcitas iudeo-
rum prædicata
olim pro peccā-
tis.

Ioannis. 9.
Math. 13.

Mysteria regni
cœlorum / bonis
reuelatur / malis
non.

parabolis loquor eis, quia videntes non vident, & audientes non audiunt, neque intelligunt: & adimplet in eis prophetia Esaię dicentis. Auditum audietis, & non intelligetis: & videntes videbitis, & non videbitis & c. Sic autem ex istis optime concludimus, sicut proposuimus. Vera intelligentia scripturarum diuinarum non naturale quid est, sed dei donum: nec per assiduum studium quasi naturaliter acquiritur: imo diuinitus datur, bonis beneque laborantibus conceditur: malis vero negatur. Quid ergo? Clamamus valenter. Qui habet aures audiendi, audiat: nec de se in intelligentia scripturarum diuinarum presumat, imo sese humiliet. Deum sollicitet: pulsetque sanctos patres consulat, quos sanctos, & doctos nouimus: ac tandem Dei ecclesiam imitetur, columnam & firmamentum veritatis.

CAP. XV.

Tu ergo, o Christiane lector, quum has voces audieris. Tradidit illos Deus in desideria cordis eorum. Tradidit illos Deus in passionem ignominie. Tradidit illos Deus in reprobum sensum, ut faciant quae non conueniunt. Excæcauit cor eorum, & similia: ne firmes in mente tua, Deum optimum maximumque quicumque immittere in cordibus hominum quantumlibet peccatorum, quo posito ipsi non nisi peccare possint. Non enim quid tale agit: sed tantum exacerbatus suo nos priuat auxilio: quo dempto, quid sumus, nisi filij irae, potentes solum in iniquitate, ipso etiam dicente, Sine me nihil potestis facere? Illud namque volunt illę voces, quod istae. Exacerbauit dominum peccator, secundum multitudinem irae suae non queret. Dimisit eos secundum desideria cordis eorum: ibunt in adinventionibus suis. In istis autem nihil positium Dei, sed tantum priuatiuum aut negatiuum

Et hoc est verum intelligentia diuinarum scripturarum non acquiritur solo studio natura: sed nec quasi intelligentia aliarum scripturarum / artium & scientiarum: sed maiori opere diuina opus est.

1. Tim. 3.

Rom. 1.

Deus optimus maximusque bonus/pius/iustus/ & misericors non quum immittit in mentes hominum quantumlibet peruersorum aliquid posituum / quo posito ipsi non nisi peccare queant: sed hoc facit quod scilicet auxilium suum subtrahit.

notatur. Dauid etiā vnus& idem ambas has voces posuit, quibus ambabus eandē sententiā voluit: dixit enī. Ne tradas me domine desiderio meo: & iterum. Deus ne derelinquas me. Cur quæso orauit, qualibet harū petitionum contentus? Quia utiq; sicut idem est, aliquem tradi, & permitti: ita idem est, illum non tradi, & non permitti. Augustinus id quod in oratione dominica petimus. Et ne nos inducas in tentationem: in de sermo, dom. sic exposuit: q. & ad Probā dixit. Cū petimus. Et ne nos inducas in tentationem: admonemur petere, ne deserti eius adiutorio, alicui tentationi, vel assentiamur decepti, vel cedamus afflicti. Cyprianus quoq; lib. de oratione dominica ait. Hac in parte ostenditur, contra nos nihil aduersarium posse, nisi deus ante permiserit, vt omnis timor noster, & deuotio cōuertatur ad deum. Ecce ij magni viri optime exponunt, nō inducere per non permittere: quomodo etiam tradere, per pmittere: & non tradere, per non permittere exponendum est: quū sint idem tradere, & inducere. Mittamus hæc, ad proprium verbum tradere veniamus. Ambrosius in commētarijs suis ad hanc nostram sententiā inquit. Tradere autem est permittere: non incitare, aut immittere: vt ea quæ in desiderijs conceperant, adiuti a Diabolo explerent in opere. Hieronymus ad idem. In hoc quod deus tradidisse dicitur pprijs desiderijs peccatores, ostendit non quod ipse sit causa, sed quod per longanimitatem, & patientiam non inducendo vindictā patitur eos secundum cordis sui agere volūtatē: hoc facit, volēs eos ad poenitentiā conuerti. Itē tradere in scripturis dicitur deus: cū nō retinet delinquentes propter arbitrij libertatē, sicut ī psalmo dicit, Et dimisi eos

* Psal. 10.

* Psal. 80.

* Psal. 139.

* Psal. 70.

* Psal. 118.

¶ Augustinus sæpe ad hanc verissimam intelligentiam loquitur.

¶ Cyprianus etiā in de oratione dominica.

* Ambrosius ad hoc super apostolum.

* Hieronymus quoq; in commētarijs.

¶ Deus in scripturis dicitur aliquē tradere quem nō retinet.

secundum desideria cordis eorum. Hæc Hieronymus. Chryso-
 stomus super Apostolū ad idem ait. Declarat hinc ipsam impietatem in causa fuisse, cur leges depra-
 uatæ ac violatæ fuerint: tradidit aut hoc loco, significat
 permisit. Gregorius super Ezechielem, hæc Apostoli
 verba exponens post multa dicit. Quia de his in libris
 moralibus diu tractatum est, nobis nunc in eis diutius
 immorandum non est. Hoc aut nobis cum tremore cō-
 siderandum est, quomodo iustus & omnipotens deus,
 quū præcedentibus peccatis irascitur, permittit vt cæca-
 ta mēs etiam in alijs labatur. Nota verbum, permittit,
 quo verbum, tradidit, exponit. Nos ergo optime dixi-
 mus, quod oēs ij patres probāt, Augustinus, Ambro-
 sius, Hieronymus, Gregorius, Athanasius, ac Cypria-
 nus, Chryso- stomusq; Cyrillus quoq; super Ioannem
 circa illud. Propterea non poterant credere, quia iterū
 dixit Esaias. Excæcauit oculos eorum: ad idem ait. Cæte-
 rum excæcat deus, & obdurat non efficiendo illam cor-
 dibus hominū, sed deserendo, & nō adiuuando. Quia
 enim priores eum deserimus, ipse culpis nostris id exi-
 gentibus etiam nos deserit, secundum illud Osee. Et
 oblita es legis dei tui: obliuiscar filiorum tuorum & e-
 go. Manifesta est hæc veritas, quæ sic omnes patres ad
 se vnā venire coegit. Gloria est cum his tot, tantis, ac
 talibus, doctoribus sanctissimis, ac doctissimis sentire.

Articulus Tertius.

CAP. I.

Sancta dei ecclesia diuinam habet authoritatē, qua
 verissima est: & quicquid determinaret, si tota ad ali-
 quem locum veniret, ipsa sua determinatiōe probaret.

Chryso- stomus
 ad Rom. hom. ij.

Gregorius lib.
 hom. l. i.

Cyrillus
 Cap. 12.

Patres sacri sic
 tradiderunt oēs
 eū quibus sentire
 gloria est.

Ecclesia vnica
 veralis per orbē
 diffusa / diuinam
 authoritatem ha-
 bet.

De illis loquimur, quæ ad Christianam religionem pertinerent. Monstratur hæc veritas, Saluator noster dixit. Super hanc petram edificabo ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam. At præualerent utiq; illæ, si in illis quæ ad religionem pertinent, illa erraret: quæ error in huiusmodi poni non potest, quin præualeant portæ inferi. Quandoquidem illæ tantum nituntur, ut ecclesiam ad errorē ducant: hec est sua vis & affectio. In hac ergo firmissima pmissione ecclesia dei monstratur certissima, verissimaq; Iterum. Dico vobis, quia si duo ex vobis consenserint super terram, de omni re quamcūq; petierint, fiet illis a patre meo qui in cœlis est. Vbi enim sunt duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorū. Kogo, si in vniuersum in medio eorum duorū est, qui in nomine eius congregantur Christus: quomodo non magis in medio totius ecclesiæ de rebus religionis agentis erit? An forte & tūc etiam in medio erit, sed ocius, non illuminans, docens, & mouens? Absit. An forte pater quoscūq; duos consentientes super terram exaudiet, totam vero ecclesiam non? Quis sic insaniat, ut talia dicat? Iterum. Ecce ego vobiscū sum omnibus diebus, vsq; ad cōsummationem sæculi. An fortassis Apostoli vsq; ad cōsummationem victuri hic erant? Nequaquam. Sed quia ecclesia vsq; tunc duratura erat, ideo principibus ecclesiæ, nobisq; in illis, tanquam ciuitati in rectoribus dixit. Ego vobiscum sum oībus diebus, vsq; ad cōsummationem sæculi. Est ergo in ecclesia, & nūc etiam Christus: nec solum in sacramento, ut pro sit sumentī, ac amicaliter credenti: imo & quasi custos, ut pro sit regenti, totiq; ecclesiæ. Est quidem Christus corporaliter

* Math. 16.

¶ Si ecclesia vniuersalis errare posset, iam portæ inferi contra eā præualere possēt quod absit.

* Math. 18.

¶ Iudicium ecclesie in cœlo cōfirmatur: ob quod certissimum est.

¶ Christus est in medio ecclesie / non ociosus / sed illuminans docens & mouens.

* Math. 28.

¶ Ecclesie in Apostolis Saluator post se suam presentiam vsq; in cōsummationem sæculi promittit.

in cœlo sedetq; a dextris dei, inde venturus iudicare viuos, & mortuos: sed quoad custodiã, curam, ac prouinciã ecclesiæ, in ea est: cui in Apostolis dixit. Ego vobiscum sum vsq; ad consumationem sæculi. Paulus pro ecclesiã ad hanc veritatem dixit. Mihi enim omnium sanctorum minimo data est gratia hæc, in gentibus euangelizare inuestigabiles diuitias Christi, & illuminare omnes, quæ sit dispensatio sacramenti absconditi a sæculis in deo, qui omnia creauit: vt innotescat principibus & potestatibus in cœlestibus per ecclesiã multiformis sapientia dei. Rogo, ecclesiã quomodo in determinandis rebus religionis diuinam authoritatem non habebit, quæ principatus, & potestates cœlestes inuestigabiles diuitias Christi, ac multiformem sapiëntiã dei docet? Iterum. Christus dilexit ecclesiã, & se ipsum tradidit pro ea, vt illam sanctificaret, mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ, vt exhiberet ipse sibi gloriosam ecclesiã, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid huiusmodi: sed vt sit sancta & immaculata. At si ecclesiã in rebus religionis errasset, iam non sine macula, & ruga esset: quum error in huiusmodi, maculam, aut rugam faciat. Iterum. Hæc tibi scribo fili Timothee, sperans me ad te venire cito: si autem tardauero, vt scias quomodo oporteat te i domo dei cõuersari, quæ est ecclesiã dei viui columna & firmamentum veritatis. O magnum verbum pro veritate, & authoritate ecclesiæ dictum. Quæso, quomodo ecclesiã colūna & firmamētum veritatis esset, si in rebus religionis errare posset: aut quam authoritatem nisi diuinã habet, quæ colūna & firmamentum veritatis a Paulo verissime appellat: aut quæ veritas est, cuius ecclesiã Christi

• Marc. vii.

• Christus in cœlo est etiam corporaliter i sacramento sacramentaliter i ecclesiã vt custos.

• Aphe. j.

• Aphe. j.

• i. Timo. j.

• Non ob aliud ecclesiã colūna & firmamentum veritatis dicitur: nisi quia diuinã authoritatem habet.

columna & firmamentum est, nisi ad religionem Christianam pertinet? An forte mathematica, arithmetica scilicet, geometrica, musica, aut perspectiva? an dialectica moralis extranea, aut naturalis, metaphysicaue? Nequaquam, sed Christiana. At Christiane veritatis non potuit Christiana ecclesia columna & firmamentum esse, nisi Christi auctoritatem haberet: qui ecclesiam suam fundavit, fundatque hodie magis & magis: quiq; fundamentum Apostolorum & prophetarum est. Paulus itē dicit, Christus caput est ecclesie. Ipse est caput corporis ecclesie. Omnes nos vnum corpus sumus in Christo, siue ex Iudaismo, siue ex Gētilitate, siue in seruitute, siue in libertate ad ecclesiam venerimus. Rogo, huius corporis, cuius Christus caput est, quis, qualis, aut quantus spiritus erit? Nō enim mortuum, sed viuū est: quia si non viuū, sed mortuum esset, quomodo Christus, qui viuū & regnat benedictus in sæcula, corporis mortui viuū caput foret? Quod enim maius monstrū? Quia igitur nō mortuū corpus, sed viuū est, quis eius spiritus erit? Paulus respōdet. Etenim in vno spiritu ōnes nos in vnum corpus baptizati sumus: de quo dominus. Vos autem baptizamini Spiritu sc̄to: & alibi. Ego rogabo patrem, & alium paracletum dabit vobis, vt maneat vobiscum in æternum spiritus veritatis. At corpus viuū, cuius caput Christus, & cuius spiritus, spiritus sanctus est, nullatenus errare poterit. Et quid multa? In symbolo Christiane professionis sic habetur. Credo in Spiritum sanctū, sanctam ecclesiam catholicam: sic omnes & singuli profitemur, dicimusq; quotidie. Augustinus contra epistolam fundamenti ad hanc veritatem dixit. Euāgelio non credere,

* Christiane veritas est. cuius ecclesia columna & firmamentum est.

* 1. Corint. 12.
* Ephel. 5.
* Colos. 1.

* Corporis cuius Christus caput est Spiritus sanctus. spiritus est ob cuius virtutem errare nō poterit.

* 1. Corint. 12.

* Ad. 1.

* Ioan. 14.

* Symbolum ad idem.

nisi ecclesie me moueret authoritas. Quid grauius pro ecclesia dicere potuit Augustinus? Cyprianus ad idem ait. Alienus est, prophanus est, hostis est, habere non potest deum patrem, qui vniuersalis ecclesie non tenet unitatem. Hieronymus ad idem. Omnibus consideratis puto me non temere dicere alios ita esse in domo dei, ut etiam ipsi sint domus eadem dei: que dicitur edificari supra firmam petram: que vnica columna appellatur: que sponsa pulchra sine ruga, & macula, & hortus conclusus, fons signatus, & puteus aque viue, & paradysus cum fructu pomorum: que domus etiam clauis accepit, ac potestatem soluendi, & ligandi. Hanc domum si quis corrigentem corripientemque contempserit, sit tibi inquit sicut ethnicus, & publicanus. Gregorius in moralibus ad idem. Vnde etiam de agni hostia dominus precepit dicens. In vna domo comedetis, neque efferetis de carnibus eius extra fores. In vna namque domo comeditur, quia in vna catholica ecclesia vera hostia redemptoris immolatur: de cuius carnibus lex foras efferri diuina prohibet: quia sanctum dari canibus vetat. Sola est que intra se posita valida charitatis compage custodit. Vnde & aqua diluuij arcam quidem ad sublimiora sustulit: omnes autem quos extra arcam inuenit, extitit. Chrysostomus ad idem, preterquam quod in diuersis locis ecclesiam columnam esse immobilem, firmam, inuictamque confitetur, tandem circa illud: Videns autem Iesus turbas ascendit in montem: dicit. Mons ecclesia appellatur: de quo dicit propheta. Mons dei mos vber. Ascendit ergo Christus in montem, ut illic discipulis suis mysteria traderet veritatis, ostendens quoniam omnis qui vult discere mysteria veritatis, in montem ecclesie debet ascendere.

Hieronymus & habetur. 24. q. 1. Omnibus consideratis.

* Ecclesia est in qua sola salus est & quam qui non audierit sicut ethnicus.

* Gregorius in moralibus & habetur. 24. q. 1. Quia ex sola.

* Ecclesia sola est que custodit.

* Chrysostomus in multis locis.

Math. 5. Homel. 9. Operis imperfecti.

Audacter, sed vere dico. Nisi ij tanti patres sanctissimi ac doctissimi in sancta ecclesia diuinam authoritatem cognoscerēt, nunq̄ de ecclesia talia prædicarent. Multa alia quæ ad istum articulum pertinēt, infra ponūtur.

CAP. II.

Hæc dei ecclesia vniuersalis, & si in se quoad singula membra, & partes, gradus e iam, atq; officia multiplex sit, diuisa q; tamen vna est, ab vno deo vero quem colit ab vna fide, per quam ambulat: ab vna lege, quã obleruat: ab eisdem sacramentis, in quibus cõmunicat: ac ab vno spiritu, quo illuminatur, docetur, viuificaturq;. Diuina scriptura pro hac veritate clamat. Vna est colūba mea, perfecta mea: vna est matri suæ, electa genitrici suæ. Viderunt eam filia, & beatissimam prædicauerūt eã. Paulus quoq; eam quoad singula docet, qui ait. Vnū corpus, & vnus spiritus, sicut vocati estis in vna spe vocationis vestræ. Vnus dominus, vna fides, vnū baptisma. Vnus deus & pater omnium, qui super omnes & p̄ oia, & in omnibus nobis. Alibi. Etenim in vno spiritu omnes nos in vnū corpus baptizati sumus, siue Iudæi, siue Gentiles, siue serui, siue liberi: & omnes in vno spiritu potati sumus. Nam & corpus non est vnum membrum, sed multa. Infra. Vos autē estis corpus Christi, & membra de membro. Iterū. Quoniam vnus panis, & vnum corpus multi sumus, omnes qui de vno pane, & de vno calice participamus. Cyprianus ad hoc dixit. Loquitur dominus ad Petrum. Ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Super vnum ædificat ecclesiam. Infra. Exordiū ab vnitatem proficiscitur, vt ecclesia Christi vna mōstretur: quã vnã ecclesiã in Canticis quoq; canticorū spiritus

Art. 3. & 6. & 7.
2. c. vnico. & 11. 3
disputatio. 2.

Ecclesia vniuersalis & si multiplex sit in membris tamen vna est ex multis aliis rationibus.

Cantic. 6

Ephes. 4

1. Corint. 12

1. Corint. 11

24. q. 1. loquitur.

¶ Dicitur Cyprianus
 nus monstrat mul-
 tis tum verbis ad
 exemplis de eccle-
 lesiam vnā esse.

* Exempla vni-
 tatis ecclesie pul-
 chra nimis quib9
 vnitas seruetur i
 multis.

Hieronymus ad
 idē & habetur
 24. q. 1. vbi supra

sanctus ex psona Christi domini designat, dicēs. Vna est columba mea, perfecta mea, vna est matris suę, electa genitricis suę. Hanc ecclesie vnitatē, & beatus Paulus Apostolus docet, & sacramētum vnitatis ostendit, dicens. Vnum corpus, & vnus spiritus, & vna spes vocationis nostrę: vnus dominus, vna fides, vnū baptisma, vnus Deus. Quam veritatem tenere firmiter, & vendicare debemus: maxime nos episcopi, qui i ecclesia dei p̄sidemus, vt episcopatum quoq; ipsum vnū, atq; indiuisum probemus. Nemo fraternitatem fallat: nemo fidei veritatem perfida p̄uaricatione corrūpat. Episcopatus vnus est, cuius singularis in solidū pars tenetur: & ecclesia vna est, quę in multitudinē latius in incrementō fecunditatis extēditur: quomodo multi radij sūt, sed vnū lumen: & rami arboris multi sunt, sed robur vnum radice tenaci fundatum, & quomodo de fonte vno riuū plurimi defluunt, & numerositas licet diffusa videatur exundantis copię largitate, vnitas tamen seruetur integra in origine. Auđle radium solis a corpore, diuisionem vnitas non capit. Ab arbore frange ramū, fructus germinare non poterit. A fonte p̄scinde riuū, p̄scissus arefcit. Sic & ecclesia domini luce p̄fusa per totum orbem radios suos porrigit, vnum tamen est, quod vbiq; diffunditur, nec vnitas corporis separatur: ramos suos per vniuersum orbem copia vbertatis extendit: profluentes largitur riuos: ramos latius expandit, vnum tamen caput est, & vna origo, & vna mater copiosę fecunditatis. Adulterari non potest sponsa Christi, incorrupta est, & pudica. Vnam domū nouit: vnus cubilis sc̄citatē in casto pudore custodit. Hęc Cyprianus. Hieronymus ad idē. Omnibus consideratis puto me non

temere dicere alios ita esse in domo Dei, vt etiam ipsi sint domus dei: quæ dicitur edificari supra firmam petram: quæ vnica columba appellatur: quæ sponsa pulchra sine ruga & macula, & hortus conclusus, fons signatus, & puteus aquæ viuæ, & paradysus cum fructu pomorum: quæ domus etiam clauis accepit, ac potestatem soluendi, & ligandi. Hanc domum si quis corrigentem corripientemque contempserit, sit tibi inquit sicut ethnicus & publicanus. De hac domo dicitur, Domine dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ, & Qui habitare facit vnanimis in domo, & Letatus sum in his, quæ dicta sunt mihi, in domum domini ibimus, & Beati qui habitant in domo tua domine, in secula seculorum laudabunt te. Hæc ille. Gregorius pro eodem. Quia ex sola ecclesia catholica veritas conspicitur, apud se esse locum dominus perhibet, de quo videatur. In petra Moses ponitur, vt dei faciem contempletur: quia nisi quis fidei soliditatem tenuerit, diuinam presentiam non agnoscit: de qua soliditate dominus dicit, Super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Sola quippe est, per quam sacrificium dominus accipiat libenter: sola quæ pro errantibus intercedat fiducialiter. Vnde etiam de agni hostia dominus præcepit, dicens. In vna domo comedetis, neque efferetis de carnibus eius extra fores. In vna namque domo comeditur: quia in vna catholica ecclesia vera hostia redemptoris imolatur, de cuius carnibus lex foras efferri diuina prohibet: quia sanctum dari canibus vetat. Sola est quæ intra se posita valida charitatis cõpage custodit. Hæc Gregorius. Fortassis nimius fui in re manifesta probationes adducens: sed sapientibus, & insipientibus scribimus: oportet omnibus satisfaciamus, qui omnibus debitores

24. q. 1. vbi supra

* Gregorius & habetur.

24. q. 1. vbi supra.

* sola ecclesia est per quam dominus sacrificium accipit.

* Sapientibus & insipientibus debitor sumus.

Rom. 1

sumus. CAP. III.

Hęc deiecclesia vniuersalis vna est ab vnitāte capitīs principalis Christi Iesu benedicti, qui est verus deus, & verus homo. Paulus ad hoc dixit. Propterea & ego audiens fidem vestrā, quæ est in Christo Iesu, & dilectionem in omnes sanctos, nō cesso gratias agēs pro vobis, memoriā vestri faciens in orationibus meis, vt deus domini nostri Iesu Christi pater glorię det vobis spiritū sapientię & reuelationis in agnitionē eius. Illuminatos oculos cordis vestri, vt sciatis quę sit spes vocationis eius, & quæ diuitię glorię hæreditatis eius in sanctis; & quę sit supereminēs magnitudo virtutis eius in nos, qui credimus secūdu operationē potētīe virtutis eius, quā operatus est in Christo suscitans illū a mortuis, & cōstituens ad dexteram suā in coelestibus supra omnē principatum, & potestātē, & virtutē, & dominationē: & omnē nomē quod nominat, nō solū in hoc seculo, sed etiā in futuro. Et oīa subiecit sub pedibus eius: & ipsū dedit caput supra omnē ecclēsiā, quæ est corpus ipsius, & plenitudo eius: qui oīa in oībus adimpletur. Iterū. Veritatē autē facientes in charitate, crescāmus in illo per oīa, qui est caput Christus, ex quo totū corpus cōpactū, & connexū per omnē iuncturā subministrationis, secundū operationē in mensurā vniuscuiusq; mēbri. &c. Iterū. Mulieres viris suis subditę sint, sicut domino: quoniam vir caput est mulieris, sicut Chrus caput est ecclīe. Alibi. Ideo & nos ex qua die audiuit, nō cessamus p vobis orātes & postulātes, vt impleamini agnitione volūtatis eius in omni sapientiā & intellectu spūali, vt ambulētis digne, deo p oīa placētes, in oī opere bono fructificātes, & crescentes in sciētia dei, in oī virtute cōforta

Eph. 1

* Ecclesia Dei vniuersalis p orbem diffusa vna est ab vno capite principali christo.

Christus est super omnē quod nominatur, nō solū in hoc seculo, sed etiam in futuro.

Eph. 4

* Christus caput est in quo totum corpus cōpactū est, ac cōnexam.

Col. 1

ti secundū potentiā claritatis eius in oī patiētia & longa
 nimitate, cū gaudio gratias agētes deo patri qui dignos
 nos fecit ī partē sortis sactorū in lumine: qui eripuit nos
 de potestate tenebrarū, & trāstulit ī regnū filij dilectio
 nis suæ, in quo habemus redēptionē, & remissionē pec
 catorū: qui est imago dei inuisibilis, primogenitus oīs
 creaturæ: quoniā in ipso cōdita sunt vniuersa ī cœlis, &
 in terra, visibilia, & inuisibilia, siue throni, siue domina
 tiones, siue principatus, siue potestates: oīa p̄ ipsū, & in
 ipso creata sunt: & ipse est ante oēs, & oīa in ipso constāt.
 Et ipse est caput corporis ecclīe, qui est principiū, pri
 mogenitus ex mortuis: ut sit ī oībus ipse primatū tenēs.
 Caput quidē est, cui soli oēs genu flectimus, ī cuius soli
 noīe vera salus animarū præstat, & a quo oēs quicquid
 spūalis gratiæ, aut boni cuiuscūq; habemus, recipimus:
 illuminatiōes etiā, directiōes, gubernatiōes, motus, &
 influētias tāquā a vero capite corporis ecclīe. Paulus ad
 hoc dixit. Propter qđ & deus exaltauit illū, & donauit
 illi nomē, qđ est sup̄ oē nomē, ut ī noīe Iesu omne ge
 nu flectat, cœlestiū, terrestriū, & infernorum: & oīs lin
 gua cōfiteatur, quia dominus Iesus Christus ī glia est
 dei p̄ris. Petrus quoq; Hic est lapis, qui reprobatus est
 a vobis ædificātibus, q̄ factus est in caput anguli: & nō
 est in alio aliquo salus. Nec enī aliud nomē est sub cœ
 lo datū hoībus, in quo oporteat nos saluos fieri. Ioan
 nes etiā. Et d̄ plenitudine eius nos oēs accepimus, & gra
 tiā p̄ gratia: quia lex p̄ Mosen data est: gratia et veritas
 p̄ Iesum Christum facta est. Paulus iterum. Fundamē
 tum enim aliud nemo potest ponere, præter id quod
 positum est, quod est Christus Iesus. Idē pro eodē. Er
 goiā nō estis hospites & aduena: sed estis ciues sactorū

* In Christo ha
 bemus quicquid
 boni habemus/
 et ipse est ante o
 mnes caput cor
 poris ecclīe.

* Christo soli
 oēs optimo iure
 genu flectimus.

Phil. 2

Actus. 4
 * Nō est sub cœ
 lo aliud nomen
 datum hominis
 bus/in quo oport
 eat nos saluari.
 Ioannis. 1

1. Corint. 3

Eph. 2

In Christo omnes edificamur: qui volumus saluari.

Augustinus ad idem hortatur nos/ut caput nostrum intueamur.

Petro vinente/ ecclesia vna erat respectu ad ipsum/ tanquam per respectum ad caput minus principale. * Matth. 8.

Prima Petri prerogativa/ non solum quia primo nominatur/ sed quia primus dicitur.

Ab ordine literarum euangelistarum/ non potest argui maior perfectio in nominis parte. Math. 10. 28. 33. & 35.

& domestici dei, superædificati super fundamentum Apostolorum, & prophetarum, ipso summo angulari lapide Iesu Christo, in quo omnis ædificatio constructa crescit in templum sanctum in domino, in quo & vos coedificamini in habitaculum dei in spiritu sancto. Augustinus super Psalmos. Iam ipsum caput nostrum intueamur. Multi martyres talia passi sunt: sed nihil sic elucet quomodo caput martyrum. Ibi melius intuemur, quod illi experti sunt: protectus est a multitudine malignantium protegente se Deo. Protegete carnem suam in ipso filio & homine, quem gerebat: quia filius hominis est, & filius dei est. De hac veritate, quia & illa manifestior est quam quæ probatione indigeat, modo satis.

CAP. III.

Hæc dei vniuersalis ecclesia quoad membra, gradus & officia multiplex, ac diuisa, viuente Petro vna erat etiam per respectum ad ipsum, tanquam per respectum ad caput minus principale, caput inquam de capite principali Christo Iesu, eius generalè vicarium, rectorem, pastorem, ac principem omnium aliorum cum plenitudine potestatis. Euangelista hoc docens in catalogo Apostolorum, dixit. Duodecim autem Apostolorum nomina sunt hæc. Primus Symon, qui dicitur Petrus, & Andreas frater eius, Philippus, & Bartholomeus: Iacobus Zebedei, & Ioannes frater eius, Thomas, & Matheus Publicanus: & Iacobus Alpei, & Thadæus: Symon cananeus, & Iudas Iscariotes, qui & tradidit eum. Ecce inter omnes Apostolos principes mundi, pastores, & rectores cæterorum cum Petrus non solum ponitur, sed & appellatur primus. Nec vim facio, quod Petrus in catalogo prius scribatur: scribuntur enim sepe minores prius: sicut in Actis Apo-

lorū post oēs alios domina nostra scribitur, quæ lōge illos exellebat: sed illud prius existimo, quod Petrus ibi primus nominatur. Nullus enim iter alios primus dicitur, nisi qui in aliquo excedit, quo maior est: sic cū Petrus nō sit primus vocatione, sed Andreas frater eius, qui adduxit illū ad Iesum, non nisi dignitate, potestateq; potuit appellari primus. Saluator noster ad idē Petro soli, alijs presentibus, & tacentibus, sese dei viui filiū confitenti dixit. Ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petra aedificabo ecclesiā meam: & portæ inferi nō praeualebūt aduersus eam. Et tibi dabo clauēs regni cœlorū. Et quodcunq; ligaueris super terrā, erit ligatū & in cœlis: & quodcunq; solueris super terram, erit solutū & in cœlis. Rogo, quæ promissio domini ista est: an non plenitudinē potestatis (spūalis notat? Imo notat. Nomine enim clauū regni cœlorū, non nisi potestas spiritalis signatur: quū regnum huiusmodi, alias materiales non habeat. Sic aut, cū nos nō dicamur clauēs regni, vel dominus cuiusuis dare, nisi oēs demus: qui more nostro loquēdi, clauēs regni cœlorū se daturū dixit, nō quasdā, sed oēs promisit. Verba sequētia hoc mōstrant, quibus dicitur. Quodcunq; ligaueris, erit ligatū. Et quodcūq; solueris, erit solutum. Communia enim & cum distributione posita sunt. Rogo rursus, cui facta est hæc promissio: nonne Petro specialiter? Ita. Meruit enim solus talē promissionē habere diuinitus, qui solus talē confessionē obtulit, qualē nō potuit scire humanitus. Verba antecedētia etiā id monstrāt. Dixerat enī dominus Petro, post cōfessionē Petri. Beatus es Symō Bariona, quia caro, & sanguis non reuelauit tibi: sed pater meus qui in cœlis est: subdidit statim. Et ego dico tibi, quia tu

¶ Qui primus dicitur / principis esse declaratur in aliquo ordine. Ioannis.

Math. 16.

¶ Math. 16
¶ Secunda Petri prerogativa ex promissione particulari & amplissima.

* Ista promissio dei nomine clauum facta / utis que plenitudinē potestatis notat.

¶ Nihil excepit qui dixit quodcunq; extra cœmatorit. & obedat. Solite.

¶ Petrus solus talē promissionē primatus accepit / quia solus talē confessionē fecit.

Omnia illa verba dñi/etiam illa promissoria/ ad solū Petrā dicta sunt/cui soli dominus loquebatur ex nomine proprio.

Math. 17

* Tertia Petri prerogativa/ ex eo quod pro domino/et pro illo solo iubetur dari tributū solutio quidē capitis.

Luc. 22

* Quarta Petri prerogativa ex officio sibi commissō confirmādi fratres.

es Petrus, & super hanc petrā ædificabo ecclesiā meā: & portæ inferi non præualebūt aduersus eā: & tibi dabo clauēs regni cœlorū. &c. Ecce nō est dubiū, quin oīa ista soli Petro dicta sint, qui solus Symō Bariona erat, cui soli Christus omnia illa dicebat. Aut rogo, si nō maior aliquāter, sed æqualis oīno cū ea, quæ alijs coaplis dāda erat, Petro promissa fuit: quomodo hoc sibi specialiter dictū est, quasi in præmiū excellentis confessionis, quā solus fecit, alijs præsentibus, & tacentibus? An nō meruit specialē promissionē, qui solus fecit specialē confessionē? Ita. Iterū ad idē soli Petro dixit. Vade ad mare, & mitte hamū, & eū piscē, qui primus ascēderit, tolle, & aperto ore eius inuenies staterē: illū sumēs da eis pro me, & te. Quæso cū in collegio saluatoris multi essent discipuli, & coapli: quid est, quod dñs nō pro alijs, sed tātū pro se, & Petro iussit solui tributū, quod nō nisi pro capite soluebatur? Vtiq; id nō faceret oīniū bonorū, totiusq; veritatis magister, nisi Petrū oibus alijs in regimine loco sui præponeret. An ignoras, o homo, tributū illud, nō nisi pro capite peti, nec nisi pro capite solui? Si hæc ignoras, perquire actores oēs, lege omnes historias, & perpende singula, quod ita res se habuit. Iterū ad idē facta cōtentione inter aplos, quis eorū videretur esse maior, soli Petro dixit. Symō, ecce Sathanas expetiuit vos, vt cribraret sicut triticū: ego autē rogauī pro te, vt nō deficiat fides tua: & tu aliquando conuersus, confirma fratres tuos. Quid est, quod dominus pro Petro specialiter se orasse dixit, & ei soli curā cōfirmādi fratres cōmisit, maxime eo tēpore, quo de maioritate agebatur, nisi Petrū inueret maiorē? Nihil aliud profecto: quū præsertim confirmare fratres ad maioris officii

pertineat: sicut oues pascere ad pastorem. Pastorem
 autem ouibus maiorem, præpositumq; eis esse, quis vn-
 quam dubitauit sapiens? Iterum ad idem, præsentibus
 quibusdam alijs, etiam Ioanne, qui videbatur colum-
 na, soli Petro ait. Symon Ioannis diligis me plus his.
 Pasce agnos meos. Pasce oues meas. O magnum ver-
 bum. Pasce inquit agnos meos. Pasce oues meas. Pro-
 fecto qui sic agnos, & oues suas communiter, & sine
 limitatione committit pascendas, aut ad aliquid ali-
 ud promittit alicui, non aliquot earum, sed omnes ei
 comittit, aut promittit. Quis hoc non videt? Sic autem ex
 isto loco necessum est dare, omnes Christi oues Petro
 fuisse commissas: Ioanem etiam, Iacobum, Bartholomeum,
 Matheum, cæterosq; Apostolos, qui quoq; suæ oues erant.
 Videat ergo qui voluerit, quæ non fuit ab illo tempore usq;
 nunc ouis Christi, & illam omnem, & solam Petro non com-
 missam credat: alias enim, quacumq; nouerit Christi fu-
 isse, illam oportet Petro commissam concedat. Aut rogo
 si Petrus hic non maiorem, sed omnino parem potesta-
 tem super oues domini accepit cum alijs coapostolis: quo-
 modo ab ipso quaeritur, an plus alijs dominum diligit?
 An non sufficit in Petro, quod sufficit in alijs? An non suf-
 ficat inquam in Petro æqualis amor Christi, ut accipi-
 at æqualē potestatem in oues Christi? Namq; ad æqua-
 lia, sufficiunt in vniuersum æqualia. Ad hanc veritatē
 sunt gesta ipsa Petri, qui post dominī gloriosam ascen-
 sionem tam ante, quam post aduentum spiritus sem-
 per, aut sæpe solus, aut primus loquutus fuit, operaq;
 exercuit, quæ non nisi ad maioris officium pertinebāt.
 Namq; in Actis Apostolorū, quum opus fuit aliquē loco
 iudicē subrogari, quo primum institutus duodenarius

* Ioan. 21.

* Quinta Petri
 prerogatiua ex
 vniuersalissima
 cura omnium Chri-
 sti ouium sibi com-
 missa ppter mas-
 iorē suum amor-
 rem.

* Omnes Chri-
 sti oues nulla ex-
 cepta Petro com-
 missæ fuere.

* Petro a quo
 maior dilectio
 requiritur, ut
 maior potestas
 datur.

* Sexta Petri s^a rogatus ex eo q^d quasi princeps apostolorum eligendum coram aliis proposuit/ Ananiam & Saphiram delinquentes puniuit/ in concilio loquutus fuit primus/ & quotiens opus fuit/ etiam post aduentum spiritus in locutione/ & cura aliis prelatum se ostendit.

numerus suppleretur: Petrus sermonem de electione proposuit, rei conuenientiam, necessitatemq; declarauit: qui exurgens in medium fratrum dixit. Viri fratres, oportet impleri scripturam, quam praedixit spiritus sanctus per os Dauid de Iuda, qui fuit dux eorum, qui comprehenderunt Iesum, qui connumeratus erat in nobis, & sortitus erat sortem ministerij huius. Et hic quidem possedit agrum de mercede iniquitatis: & suspensus crepuit medius, & diffusa sunt omnia viscera eius. Et notum factum est omnibus habitantibus Hierusalem: ita ut appellaretur ager ille lingua eorum, Halcedema, hoc est, ager sanguinis. Scriptum est enim in libro Psalmorum. Fiat commoratio eorum deserta, & non sit, qui inhabitet in ea. Et episcopatum eius accipiat alter. Oportet ergo ex his viris, qui nobiscum sunt congregati in omni tempore, quo intrauit, & exiuit inter nos dominus Iesus, incipiens a baptismo Iohannis, usque in diem qua assumptus est a nobis, testem resurrectionis eius nobiscum fieri unum ex istis. Et statuerunt duos. &c. Rogo, cur Petrus primus, & solus electionem faciendam proposuit, qualitatesq; eligendi retexuit, si ipse caput, & princeps non erat? Iterum. Multi erant Apostoli, quibus iniuria fiebat: solus tamen Petrus, Symoni mago maledixit: ac Ananiam, & Saphiram precesu interemit. Petrus, & Ioannes simul adstabant concilio Iudaeorum in Hierusalem: solus tamen Petrus repletus Spiritu Sancto dixit. Principes populi, & seniores Israel. &c. Multi Apostoli erant Hierosolimis: concilium celebrarunt, in quo Petrus primo loquutus fuit. Omnes simul erant in cenaculo, die Pentecostes. Petrus vel solus, vel primus ad populum sermonem fecit: quo appositae sunt in die illa animae circiter tria milia.

AA. 8

AA. 9

AA. 4

* AA. 15

AA. 21

Paulus quoq; Hierosolimam videre Petrum venit: & apud eum diebus quindecim mansit, nō nisi quia ipsum principem loco Christi recognouit.

CAP. V.

Sancti patres, animarū pastores, ecclesiæq; veri doctores p hac veritate de primatu Petri semp, & ubiq; clamarūt. Augustinus enim in quæstionibus noui & veteris testamenti ad idem ait. Saluator noster cum pro se & Petro dare iubet didragma, pro omnibus soluisse videtur, quia sicut in saluatore erant omnes causæ magisterii: ita & post saluatorem in Petro omnes continētur. Ipsum enim cōstituit esse caput eorum, vt pastor esset gregis dominici. Ambrosius ad idem testatur, Pensam didragmæ solutionem fuisse capitis: qui tandem in quodam sermone inquit. Diximus frequēter ipsum Petrū a domino nuncupatum, sicut ait. Tu es Petrus: & super hanc petram ædificabo ecclesiā meam. Si ergo Petrus petra est, super quam ædificatur ecclesia, recte prius pedes sanat, vt sicut in ecclesia fidei fundamentum continet: ita & in homine membrorum fundamenta confirmet. Ecce q̄ Petrum fundamentum ecclesiæ caputq; ceterorum dixit, quod esse nequaquam potuit, nisi Petrus princeps omnium aliorum fuerit. Quod enim caput & fundamentū regni est, supremus princeps regni optimo iure dicitur: alias enim quomodo caput, & quomodo fundamentum eius erit? Hieronymus ad idem præter ea quæ ubiq; docet aduersus Iouinianum, postquā obiecerit sibi, q̄ super Petrum fū datur ecclesia. Respōdit, q̄ licet id ipsum in alio loco sup omnes Apostolos fiat. Iamē inter duodecim vnus eligitur, vt capite cōstituto, schismatis quoq; tollatur occasio. Gregorius ad

Gal. 1.

August. quæst. 79

* Patres sancti hanc veritatem conformiter docuerunt omnes.

Ambrosius, ser. 68.

Alibi, Circa illud Petre, amas me, ait. Bene cōsciū sui non ad tempus assumptū: sed iam dudum deo cognitū Petrus testificatur affectum. Quis est alius qui de se hoc facile profiteri possit. Et ideo q̄ solus p̄fitetur ex oibus/ oibus a te fert. Super Lucā. cap. vi. Idē super Marcā. & h̄. 24. q. 1. Non turbat.

Hierony. lib. 10

Gregorius, lib. 10. cap. 6. lib. 4. c. 76

idem epistolis quibusdam ex registro inquit. Cunctis enim euangeliū scientibus liquet, q̄ voce dominica sancto, & omniū Apostolorū Petro principi Apostolo totius ecclesie cura cōmissa est. Ipsū quippe dicitur. Petrea mas me. Pasce oues meas: ip̄i dicit. Ecce sathanas expectat cribrare vos sicut triticū. Et ego pro te rogavi Petre, vt non deficiat fides tua: & tu aliquando conuersus cōfirma fratres tuos. Ipsū dicitur. Tu es Petrus, & super hanc petrā ædificabo ecclesiā meam: & portę inferi nō pręualebūt aduersus eā. Et tibi dabo claues regni cœlorū. Et quodcūq; ligaueris sup̄ terrā erit ligatū & in cœlis: & quodcūq; solueris sup̄ terrā, erit solutū & in cœlis. Quęro, quid erit huiusmodi, quod ij solēnissimi patres Augustinus, Ambrosius, Hieronymus, & Gregorius cōtestes nō pbabūt? Nihil penitus. Hilarius in De trinitate ad idem dixit. O miser stultitię furor impius, nō intelligens beatę senectutis, fideiq; martyrem, & martyrem Petrū: pro quo patrem rogatus est, ne fides eius in tētatione deficeret: qui iterata a se dilectionis in deū postulata professione, tentari se adhuc tanquam ambigū, & incertum tertia interrogatione congemuit: per id quoq; a domino post tertiā tētationis infirmitatem, pasce oues meas, ter meritis audire: qui in cunctorum Apostolorū silentio dei filium reuelatione patris intelligens, vltra humanę infirmitatis modū supereminētē beatę fidei suę confessione locum promeruit. Ecce fateatur, Petrum ob illā suam mirabilem de Christo confessionē, supereminētē locū promeruisse, qui vtiq; principis est, capitq; ecclesie. Cyprianus ad idē: in De simplicit. prelat. ait. Loquitur dominus ad Petrū. Ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo

Hilarius. lib. 6.

Petrus ob fidei suę confessionē supereminētē locum promeruit: qui nō nisi in primatu est.

Cyprianus. 24. q. 1. loquitur:

ecclesiam meam: super unum ædificat ecclesiam: & quavis
 Apostolis omnibus post resurrectionem suam parè pote-
 statè tribuat, & dicat. Sicut misit me pater, & ego mit-
 to vos: accipite spiritum sanctum: tamen ut unitatem ma-
 nifestaret, unitatis eiusdem originem ab uno incipientem
 autoritate sua disposuit. Hoc utique erant ceteri Apосто-
 li quod Petrus fuit, pari consortio præditi, & honoris, &
 potestatis: sed exordium ab unitate proficiscitur, ut ec-
 clesia Christi una monstretur, quam unam ecclesiam in
 Cantico quoque canticorum spiritus sanctus ex persona
 Christi domini designat, dicens. Una est columba mea, p-
 fecta mea: una est matris suæ, electa genitricis suæ. &c.
 Quid clarius pro primatu Petri dicere potuit Cypria-
 nus? Cyrillus in dialogis de trinitate cum Hermia ad idem
 inquit. Hac enim ratione diuinus nobis sermo dixit bea-
 tum Petrum eximium inter sanctos Apostolos. Idem cir-
 ca illud. Et tu aliquando conuersus confirma fratres tuos
 quod. Postquam me negato ploraueris, & si poenitueris,
 corrobora ceteros fratres tuos, cum te principem Apосто-
 rum deputauerim. Hoc enim decet, qui mecum robur es, &
 petra ecclesiae. Et super Ioannem notat, quod Petrus, ut prin-
 ceps caputque cæterorum, primus exclamauit. Tu es Chri-
 stus filius dei uiui. Idem in libro thesaurorum testatur, A-
 postolos in euangelijis, & epistolis affirmasse in omni do-
 ctrina, Petrum esse loco domini in ecclesia eius: ei dantes lo-
 cum in omni capitulo, in omni electione, & confirmatione: &
 infra. Cui omnes obediunt iure diuino, caput inclinant: & pri-
 mates mundi tanquam ipsi domino Iesu Christo obediunt. Quid
 manifestius? Chrysostomus ad idem super Matheum inquit.
 Animaduertis, quo pacto ipse et ad altiore de se opinio-
 nem Petrum adducit, et seipsum his duabus pollicitationibus

et A Petro exor-
 dii proficiscitur
 ut ecclesia una
 monstretur.

Cyrillus. 4. dialo-
 tom. 2.

Luc. 22.

Ioannis. 21.
 Circa illud. Ego
 rogavi pro te Pe-
 tre. Ait. Christus
 omisissis cæteris
 venit ad Petrum
 cæteris prælatum.

Chrysostomus.
 Homel. 55.

Alibi. Prepositus
& caput esto fra
stravit ipse te in
loco mei assumē
tes/vbique terra
rā te in throno
tuo sedentē prae
dicent & confir
ment & super as
ta apostolorum
Petrus a filio sup
omne quod est in
hij potestatem
acceptit non vt
moses in gente
vna / sed in vni
uerso orbe.

Homel. 87.

¶ Petrus vniuer
so terrarum orbi
prepositus fuit.

Homel. 3.

Lib. 2.

Eusebius.
lib. 2. cap. 14.

reuelando filium dei ostendit. Nam quę deus conce
dere solus potest, peccatorum scilicet remissionem, &
vt futura ecclesia tot tantisq; fluctibus impetu irrumpe
tibus immobilis maneat, cuius pastor, & caput piscator
homo, atq; ignobilis, terrarum orbe reluctante adamā
tis naturam firmitate superet. Hęc inquam omnia quę
solius dei sunt, se pollicetur daturū. Ita & pater ad Hie
remiam dicebat. Sicut colūnam ferream, & sicut murū
eneum posui te: sed ipsum quidem genti vni pater: hūc
autem vniuerso terrarum orbi Christus preposuit. Idē
pro eodem super Ioannem inquit. Quid tandem alijs
omissis, his dūtaxat Petrum affatur? Oserat Apostolo
rum & princeps. Propterea & Paulus eum præter alios
visurus ascendit. Simul vt ei ostenderet, iam sibi fiduci
am habendam. Tanquam enim negationis obliuiscere
tur, fratrum curam ei cōmittit, neq; negationis memi
nit, neq; exprobat: tantum dicit. Si amas me, fratrum
curam suscipias. Idem pro eodem super Acta apostolo
rum quā est feruidus, quā agnoscit creditum a Chri
sto gregem, quā in hoc choro princeps est, & vbique pri
mus omnium incipit loqui. Idem p eodem in de sacer
dotio ait, Quodnam vero inquam, hoc vno maius com
modum existat, q̄ si ea nos facta præstare constiterit,
quę quidem dilectionis charitatisq; in Christum exē
pla esse Christus ipse nos docuit? Hic enim cū Apосто
lorū principe verba faciens. Petre amas me inquit, atq;
illo id cōfitente, adiungit. Si amas me, pasce oues meas.
Quid clarius? Eusebius Cæsarien. in ecclesiastica histo
ria ad idem dixit. Cōtinuo in ipsis Claudii temporibus
clementia diuinę prouidentię probatissimum omnium
Apostolorum, & maximum fidei magnificentia & vit

tutis merito primorum principē Petrum ad urbē Romanā, velut aduersum humani generis cōmunē perniciem repugnaturū deducit: ducem quendam, & magistrum militiae suae scientē diuina praelia gerere, & virtutum castra dūctare. **Basilius** ad idem aduersus Eunomium. Per hanc vocē inquit intelligimus Ionā, qui fuit ex Bethsaide Andree fratrem, qui ex piscatore in Apostolatus ministerium vocatus est: qui quoniā fidei prae stabat, ecclesiae in seipso aedificationem suscepit. **Theophil.** ad idem, circa illud Petri, Domine ad nos dicis hanc parabolam, an ad omnes? inquit. Petrus cui cōmittenda erat ecclesia, quasi omnium curam gerens inquit, vtrum ad omnes hanc parabolā protulisset. Itē Christo dicente, Difficile fore diuitem intrare in regnū caelorum; solus Petrus pro omnibus interrogat. Ecce nos reliquimus omnia, & sequuti sumus te: quid ergo erit nobis? **Dionysius** testatur ferri, Paulum Petro ad passionem eunti dixisse. Pax tecum fundamentum ecclesiarum, & pastor ouium Christi. **Origenes** ad idē, quē non tanquam sanctum, sed tanquā antiquum adducimus, in initio Euangelij Ioānis. Nemo inquit nos existimet Petro Ioannem praeferre. Quis hoc fecerit? Quis enim esset altior Apostolorum illo, qui est, & dicitur, vertex eorū? Patres moderniores ad idem quoque sunt omnes, nullo eorum excepto. **Leo** papa in quodam suae cōsecrationis sermone ait. Cōmune erat omnibus Apostolis periculū de tentatione formidinis, & diuinæ protectionis auxilio pariter indigebant: quoniam Diabolus omnes cupiebat elidere: & tamē specialis a domino Petri cura suscipitur, & pro fide Petri proprie supplicatur: tanquā aliorum status certior sit futurus, si mens

* Petrus velut
gnalis dux dei
aduersus Romā
destinatus fuit /
quā subiugauit

Basilius.
Lib. 2

Theophil.
Luc. 12

* Idem super illo
losequere me dicit.
Per hoc quod
dominus ait Petro.
Sequere me
cunctori fidelis
praesertim eum in
stituit.

Origenes.

Leo.
Sermone 2

* Dum pro solo
Petro oratur / sta
tut omnium sub
uenit / qui prin
ceps erat & cas
put in quo alii
corroborantur

principis victa non fuerit in Petro. Ergo omnium fortitudo munitur, & diuinæ gratiæ ita ordinatur auxiliū, vt firmitas, quæ per Christum Petro attribuitur, per Petrū Apostolis conferatur. Anacletus ad idem. In nouo testamēto post Christum dominū a Petro sacerdotalis (hoc est episcopalis) cœpit ordo: quia ipsi primo pōtificatus in ecclesia Christi datus est, domino dicēte ad eū. Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meā. Idem pro eodem. Inter beatos Apostolos quædā fuit discretio potestatis. Et licet oēs essent Apostoli, Petro tamē a domino concessū est (& ipsi inter se voluerunt id ipsum) vt reliquis omnibus præisset Apostolis: & Cephas, id est, caput, & principium teneret Apostolatus. Leo ad idem ait. Ita dominus noster Iesus Christus humani generis saluator instituit, vt veritas, quæ antea legis, & Prophetarū præconio continebatur, per Apostolicā tubam in salutem vniuersitatis exiret, sicut scriptum est. In omnem terrā exiuit sonus eorū, & in fines orbis terræ verba eorum. Sed huius muneris sacramentū ita dominus ad omnium Apostolorū officium pertinere voluit, vt in beatissimo Petro omnium Apostolorum in summo principaliter collocaret: vt ab ipso quasi quodam capite, dona sua velut in corpus omne diffunderet: vt ex ortem intelligeret se diuini ministerij esse, qui ausus fuisset a Petri soliditate recedere. Hūc enim in consortium indiuiduæ vnitatis assumptum, id quod ipse erat, dominus voluit nominari, dicendo. Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meā. Quid clarius ij patres dicere potuerunt? Quod si quis dixerit eos Papas, & ob id in hac causa suspectos fuisse iudices, Respondemus, Papæ, sed non suspecti iudices.

Anacletus.

Dist. 22. c. in no. no.

Dist. 22. c. Sacro sancta.

Leo.
Dist. 19. c. Ita dominus.

* Ex hoc est diuini ministerij qui aucter a Petri soliditate recederet.

* sancti viri, & si partes videant suspecti nō sunt.

fuerunt: quia viri sanctissimi erant, & potius gladium martyrii pro Christo, quã papatum pro mundo amarunt. Thomas ad hanc veritatem cum patribus inquit. Quauis omnibus Apostolis communiter data sit potestas ligandi, & soluendi: tamen vt in hac potestate aliquis ordo significaretur, primo soli Petro data est, vt ostendatur q̄ ab eo in alios debeat ista potestas descendere: propter quod ei dicit singulariter. Confirma fratres tuos, & Pasce oues meas. Rogo, quid erit in vniuersum, quod tot loca scripturarum, omnesque ij patres sanctissimi doctissimiq; non monstrent, Augustinus, Ambrosius, Hieronymus, Gregorius, Hilarius, Cyprianus, Cyrillus, Chrysoftomus, Eusebius, Basilus, Theophilus, Leo, Anacletus, Thomas, alijq;?

CAP. VI.

Hanc autem vnitatem vniuersalis Ecclesiæ per respectum ad vnum caput sensibile, cui omnes, & singuli Christi fideles obediant, a Deo optimo maximoque præstari ei, vsque in finem duraturam, conueniens, vtile, imo quodammodo necessarium fuit. Primum ratione perfectionis. Etenim omnis mundi natio confitetur, id quod Aristoteles ille in lumine naturali testatur, Esse illud nobile magis, perfectiusque regimen, quod ab vno regente p̄det: a quo primo deducantur, & ad quem vltimo reducantur omnia. Quod & natura quoque monstrat, in qua videmus grues suum habere ducem, & apes etiam ipsas vnã sequi. At hoc maius bonum in multis politijs repertum, quis nisi fatuus a Spirituali Republica negare audebit? Cui maxime dictum est: Quid vltra debui facere vineæ meæ, & nō feci? Ad idem est ratio supereminentiæ.

L ij.

Thomas.
4. Sent. dist. 24.
& ad idem multa etiam Dist. 19
eiusdem. 4. lib.
sent. pro Papa.

* Bonitesses au
diendi recipiend
dig.

* Ista monarchia
data fuit Petro
vt etiã post
ipm duraret in
suis successorib⁹

Meta. 11.
Ethico. 8.
Polit. 3.

Monarchic⁹ res
gimē magis nob
bile.

Meta. 11.

Heb. 8. 9. & 10.
1. Corinth. 10
2. Corinth. 3

* Argumētum
ex figura fortissi-
mum quidem ex
verbis Pauli.

Deute. 17

Argumentum
ex deriuatione,
Apocal. 21

* Ecclesia dici-
tur descendisse
de celo.

Lib. 1. de cōside-
ratione.

* Argumētum
ex nomine,
Cantico, 6

Math. 13

Paulus ubiq; docet maiorem admodū excellentiā ec-
clesiæ excellentia synagogæ, in sacramentis scilicet, sa-
cramentorum ministris, alijsq; omnibus, adeo vt in il-
la figuram, vmbra, exemplariaq; verorum præfuisse:
in ista autem cœlestia, veraq; esse dicat. Quod si syna-
gogæ populo quidē rudi, sub iugo graui legis presso,
timoreq; cōfixo hæc perfectio, regiminisq; cōsumma-
tio data est: qua sub vno sacerdote summo, eoq; supre-
mæ authoritatis, a quo deuiare nō liceret, ordinaretur,
quatenus diuisiones, dissensionesq; ressecarentur in po-
pulo: quomodo nō magis hoc per āplius & perfectius
ecclesiæ sub Euangelio, magno dei amore perfusæ con-
cedendum fuit, cui copiosius dona præstantur, & a qua
perfectius mala tolluntur? Ad idem est ratio deriuatio-
nis. Ioannes ait ecclesiam significans. Vidi ciuitatē san-
ctam Hierusalem nouā descendentem de cœlo, a deo
paratā, sicut sponsam ornatam viro suo. Si autem eccle-
sia militans a triumphāti ecclesia deriuata est, vnde de
cœlo descendisse dicitur, necesse est cōcedamus istam
sicut illam ad vnū manifestum caput ordinari: in quo
hic sicut ibi monarchicus ordo saluetur. Bernardus ad
Eugenium optime dixit. Non vilē reputes formā hāc,
quæ in terris formam habet in cœlo: vidit hoc qui dice-
bat. Vidi ciuitatem sanctā Hierusalem nouam descen-
dentem de cœlo. Sicut enim Seraphin, & Cherubin,
& cæteri ordines sunt sub vno capite Deo: ita & hic Pa-
triarchæ, Archiepiscopi, & reliqui sub vno Pontifice
summo. Ad idem est ratio denominationis. Dicitur e-
nim Ecclesia vniuersalis acies ordinata. Pulchra es ami-
ca mea, suavis, & decora sicut Hierusalē, terribilis vt
castrorum acies ordinata. Dicitur & regnum. Mittet

filius hominis angelos suos, & colligent de regno eius omnia scandala. Acies autem ordinata non nisi vnū primum, sicut exercitus ordinatus vnum præpositum habet: nec regnū dicitur, nisi potestas regiminis apud vnū toti multitudini præsentem resideat. Ad id est ratio præceptionis. Præcipimur enim eandem fidem tenere idem sentire, dissensiones fugere, scādala vitare, ac vnitatem spiritus in vinculo pacis seruare. At quū sæpiissime, ne dicam semper accidat, circa ea quæ religionis Christianæ sunt, dubia suboriri etiam nō parua: quūq; in vniuersum tot sint sensus, quot capita: quomodo possunt huiusmodi suborta dubia finiri, contētionesq; & schismata euelli funditus, nisi vnus supremus sit, qui debeat omnia finaliter terminare? Nequaquam. Hæc vna ratio est, eaq; inuictissima, qua Hieronymus aduersus Iouinianum, Petrum aliis Apostolis præpositum dixit, vt capite constituto schismatis quoq; tollatut occasio. Ad idē est cōformis patrum sanctorum doctrina: omnes quotquot sunt primatum Petri confitentur, vt monstrauius, non in passione eius extinguēdum, sed in perpetuum cum ecclesia duraturum. Personæ enim Petri, & per personam ecclesiæ, sed non propter personā, imo propter ecclesiam datus fuit: vnde nō cū psona obire, quin potius cum ecclesia durare debuit. Augustinus ad hoc in De doctrina Christiana dixit. Est ecclia corpus Christi, sicut Apostolica doctrina cōmendat: infra. Has ergo clauas dedit ecclia suæ, vt quæ solueret in terra, essent soluta & in coelo, & quæ ligaret in terra, ligata essent in coelo. Idem pro eodē super Ioannē. Huius ecclesiæ Petrus Apostolus propter Apostolatus sui primatum gerebat figurata generalitate personā: quā

Math. 18

Argumentum ex præcepto.

Heb. 11.

Marc. ultimo.

Eph. 4.

1. Corint. 1.

Rom. 12.

Philip. 2.

Lib. 1.

* Augustinus
quoq; circa illud
Psal. 49. De deo
rum dominus le
uaturus est / & ve
cauit terram.

Augustinus

Scem. 124

tum vero ad ipsum proprie pertinet, natura vnus homo erat, gratia vnus Christianus, abundantiori gratia vnus idemq; primus Apostolus: sed quando ei dictum est, Tibi dabo claues regni caelorum, & quodcumq; ligaueris super terram, &c. vniuersam significat ecclesiam, quae in hoc saeculo diuersis tentionibus quatitur. Idem super Ioanem. Quodcumq; ligaueris super terram, erit ligatum & in caelis. Si hoc tantum Petro dictum est, non hoc facit ecclesia: si autem in ecclesia fit, utiq; quae in terra ligatur, & in caelo: & quae soluntur in terra, soluta sunt & in caelis. Si ergo hoc in ecclesia fit, Petrus quando claues accepit, ecclesiam sanctam significauit. Hieronymus ad idem ait. Omnibus consideratis puto me non temere dicere, aliquos ita esse in domo dei, ut ipsi sint eadem domus dei, quae dicitur edificari supra petram: quae vnica columba appellatur, quae sponsa pulchra sine ruga & macula, & hortus conclusus, fons signatus, puteus aquae viuae, & paradysus cum fructu pomorum. Quae domus etiam claues accepit, ac potestatem soluendi, & ligandi. Ambrosius in suo pastoralis. A domino dicitur Petro. Petre amas me, & ille. Tu scis quia amo te, & cum responsio fuisset subsequuta, repetitum est a domino. Pasce oves meas: quas oves, & quae gregem non solum suscepit beatus Petrus: sed & nobiscum eas suscepit, & nos cum illo eas suscepimus omnes. Chrysostomus ad idem in De sacerdotio ait. Nam qua de causa filio suo eiusque vnigenito Deus optimi, max. usque adeo non parcendum putauit, ut etiam quem vnicum haberet, hunc dederet? Certe ut qui in ipsius offensionem incurrissent, eos sibi reconciliaret, tum vero peculiarem selectumque sibi populum redderet. Quanam item de causa ille idem sanguinem effudit suum? Certe ut pecudes eas acquireret,

* Habetur. 24. q. 1. c. quodammodo.

* Hieronymus.

* Habetur. 24. q. 1. c. omnibus.

* Ambrosius in principio.

* Chrysostomus lib. 3.

quarum curam, tū Petro, tū Petri successoribus cōmit-
teret. Quid clarius ij patres dicere potuerūt? Paulus ad
idem clamat, potestatem ecclesiasticam in cōdificationem
ecclesiæ cōcessam, gradusq; eius, pastores etiam, & do-
ctores. Durabit ergo illa quousq; ædificatio spiritualis
durauerit: sic autē vīq; ad finem sc̄culi: quū non ante fini-
atur hominum in Christo regeneratio, peccatorumq;
ad ipsum conuersio, ac simul omnium fidelium in ipsū
directio. Diuina scriptura hoc probat. Paulus pro hoc
clamat, Sancti patres hoc docent. Quis resistit?

CAP. VII.

Hanc sensibilem vnitatem, quodammodo accidentalē,
ac aduentitiā per respectum ad vnū caput visibile eccle-
sia vniuersalis dei continuo habuit a Petro vsq; ad nos,
habetq; hodie ad Romanam sedem tāquam ad Apосто-
licam, & ad Romanum pontificem tanquam ad verum
Petri successorem, Christi generalē vicarium, omniū
& singulorum fideiū pastore, rectorē, principēq; cum
plenitudine potestatis. Augustinus ad hanc veritatem
pro authoritate & potestate Romanæ sedis super ali-
as, aduersus Donatistas, eoq; ea inconsulta Cīcilianum
Carthaginē, episcopū dānarint, ait. Erat autē in trāsma-
rinis vicina regioibus, & fama celeberrima nobilis: vn-
de nō mediocri vtiq; authoritatis habebat episcopū
qui posset nō curare cōspiratē multitudinē inimicorū,
cū se videret & Romanæ ecclesiæ in qua semper ap̄lica
cathedrę viguit principatus, & ceteris terris vnde euā-
geliū ad ipsam Africā venit p̄ cōminatorias literas esse
cōiunctū: vbi paratus eēt cām suā dicere, si aduersarij
eius ab eo illas ecclesias alienare conarent. Idē p̄ eodē cū
alijs patribus Meliuitani cōcilij Numidię ab Innocētio

* 1. Corint. 12.
* Ephes. 4.
* 2. Corint. 13.

* Primatus Ro-
mani pontificis op-
time mōstratur.

* Augustinus ep̄-
stola. 167.

* In Romana ec-
clesia viguit sem-
per Apostolicæ
cathedrę princi-
patus.

tunc temporis Romano pontifice acta sua tanquam a Christi vicario, Petri successore, ceterisque alijs superiore confirmari petij. Hieronymus ad idem Damasco Pa-
 pæ dixit. Hæc est fides Papa beatissime, quam in catho-
 lica didicimus ecclesia, quæq; semper tenuimus: in qua
 si minus perite, aut parum caute forte aliquid positum
 est, emendari cupimus a te: qui Petri sedem, & fidem te-
 nes. Si autem hæc nostra confessio Apostolatus tui iudi-
 cio comprobatur, quicumq; me culpæ voluerit, se im-
 peritum, vel maleuolum, vel etiam nõ catholicum, sed
 hereticum comprobabit. Itẽ sancta Romana ecclesia,
 quæ semper immaculata perinãsit domino prouidẽte,
 & beato Apostolo Petro opẽ ferẽte, in futuro manebit
 sine vlla hereticorum insultatione: atq; firma, & immo-
 bilis omni tempore persistet. Idem eidem pro eodem.
 Fatiscat inuidia, Romani culminis recedat ambitio, cũ
 successore piscatoris, & discipulo Christi loquor. Ego
 nullum præmium, nisi Christũ sequẽs, beatitudini tuæ
 hoc est cathedrę sancti Petri communionem confor-
 tior. Super illã petram fundatam ecclesiam scio. Qui-
 cumq; extra hanc domum agnum comederit, prophæ-
 nus est. Si quis in arca Noe non fuerit, peribit regnante
 diluuiõ. Ambrosius ad idem. Quæ dignior domus Apo-
 stolicę prædicationis ingressu, q̃ sancta Romana eccle-
 sia? Aut quis præferendus magis omnibus videtur, quã
 Christus? qui pedes suis consuevit lauare hospitibus, et
 quoscunq; sua receperit domo, pollutis non patitur ha-
 bitare vestigijs: sed maculosos licet in ea acceperit vitæ
 prioris, in reliquum tamen mundare dignatur proces-
 sus. Idem pro eodem se in omnibus sequi magistrã
 sanctam Romanam ecclesiã profitetur. Gregorius ad

Hieronymus.
 24. q. 1. c. Hæc est
 fides.

* Quod Roma-
 nus pontifex ap-
 probat approba-
 tum, & quod re-
 probat reproba-
 tum est.

24. q. 1. c. Quo-
 niam vetus.

Ambrosius.
 24. q. 1. c. Quæ
 dignior.
 * Idem super ap-
 postolum.
 1. Timo. 3. Scri-
 bo tibi vt scias
 quæ sit ecclesiã
 quæ est
 domus dei vt cõ-
 totus mōdus dei
 sit ecclesiã tamẽ
 domus eius dica-
 tur cuius hodie
 rector est Dama-
 scus. Habetur.
 Dist. 22. Omnes.